

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ «РОЖИЩЕНСЬКИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА
БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С. З. ГЖИЦЬКОГО»

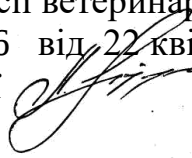
ПРОГРАМА
СКЛАДАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

«НЕІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН»

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«Ветеринарна медицина»

2023-2024 н.р.

Розглянуто та схвалено на засіданні
циклової комісії ветеринарних дисциплін
Протокол № 6 від 22 квітня 2024р.
Голова комісії Леся НЕДОПАД

Рожище 2024

Програму кваліфікаційного іспиту «Неінфекційні хвороби сільськогосподарських тварин» складено на підставі професійного Стандарту «Ветеринарна медицина», освітньо - професійної програми «Ветеринарна медицина» Відокремленого структурного підрозділу «Рожищенський фаховий коледж Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького» фахової передвищої освіти підготовки освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

Зміст програми охоплює відповідні змістові модулі таких освітніх компонентів, як «Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин», «Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин», «Хірургія ветеринарної медицини», «Менеджмент і маркетинг у ветеринарній медицині», «Охорона праці» і передбачає виявлення рівня сформованості інтегральної, загальних та спеціальних компетенцій, рівня теоретичної та практичної підготовки здобувачів освіти до професійної діяльності.

Програма кваліфікаційного іспиту вимагає знання основних теоретичних положень з освітніх компонентів дає можливість виявити у здобувачів освіти інтегровані знання, розкрити міжкомпонентні зв'язки, підтвердити теоретичні знання та практичні навички.

Укладачі програми:

Недопад Л. К., голова циклової комісії,

Прус В. В., викладач освітнього компонента Епізоотологія з мікробіологією.

Юшак О. В., викладач освітнього компонента Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин

Програма діє в порядку внутрішнього користування.

Зміст

Програми освітніх компонентів	4
Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин	4
Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин.....	13
Хірургія ветеринарної медицини.....	23
Менеджмент і маркетинг у ветеринарній медицині.....	31
Охорона праці.....	35
Перелік компетентностей здобувача освіти.....	38
Перелік питань для комплексного кваліфікаційного іспиту (теоретичні).....	40
Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин	40
Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин	41
Хірургія ветеринарної медицини	42
Менеджмент і маркетинг у ветеринарній медицині.....	43
Охорона праці.....	43
Практичні питання.....	43
Орієнтовні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти за результатами відповідей під час комплексного кваліфікаційного іспиту.....	45
Література	46

ПРОГРАМИ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ ТА ШТУЧНЕ ОСІМЕНІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Предметом вивчення навчальної дисципліни Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин є фізіологічні і патологічні процеси в організмі самок у період осіменіння, запліднення, вагітності, родів і післяродового періоду, хвороби новонароджених і молочної залози; хвороби статевих органів самок, які виникають поза періодом вагітності, родів і післяродового періоду; фізіологія і патологія статевої функції самців сільськогосподарських тварин.

Міжкомпонентні зв'язки: Анатомія та фізіологія сільськогосподарських тварин, Тваринництво, зоогігієна та ветеринарна санітарія, Хірургія ветеринарної медицини, Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин, Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин”, Ветеринарно-санітарна експертиза з основами переробки продукції тваринництва.

Метою викладання навчального компонента Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин є формування у майбутніх фахівців сучасної системи теоретичних знань і набуття практичних навичок щодо фізіології та патології статевих процесів, осіменіння тварин, запліднення, вагітності, родів і післяродового періоду, трансплантації ембріонів, прогнозування відтворної функції тварин, отримання та збереження молодняку, профілактики хвороб молочної залози, а також профілактики неплідності.

Основними завданнями вивчення навчального компонента є вивчення фізіологічних закономірностей, які регулюють репродуктивну функцію тварин; сприяння підготовці фахівців покликаних вирішувати всі завдання щодо прогнозування та збільшення плодючості тварин, підвищення їх продуктивності, проведення діагностичних, попереджувальних та лікувально-профілактичних заходів.

Як результат вивчення навчального компонента здобувачів освіти повинні **знати:**

- анатомію та фізіологію статевої системи самок і самців;
- методи одержання сперми від плідників, розрідження, зберігання та транспортування сперми, а також техніку безпеки під час експлуатації кріогенного обладнання;
- способи штучного осіменіння самок сільськогосподарських тварин і прийоми підвищення їх заплідненості;
- основи трансплантації ембріонів;
- фізіологію та патологію вагітності, родів;
- діагностику вагітності;
- фізіологію та патологію післяродового періоду;

- правила рододопомоги, прийом новонароджених та їх хвороби;
- анатомію, фізіологію та хвороби молочної залози;
- причини неплідності самок і методи її ліквідації;

вміти:

- готувати інструменти та посуд для одержання сперми;
- оцінювати, розріджувати і розфасовувати сперму;
- визначати тічку і охоту в самок, штучно їх осіменяти і заповнювати необхідну документацію;
- визначати вагітність;
- надавати допомогу під час нормальних і патологічних родів;
- встановлювати діагноз, призначати і проводити лікувальні процедури;
- визначати причини захворювання молочної залози, неплідності сільськогосподарських тварин, проводити заходи попередження та їх ліквідації.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ВСТУП

Визначення навчального компонента і короткий зміст курсу. Значення навчального компонента в підготовці фельдшера ветеринарної медицини. Сфера діяльності і завдання ветеринарних фельдшерів-акушерів у розвитку тваринництва, відтворення поголів'я з урахуванням різних технологій, систем і форм їх утримання та використання.

Суть методу штучного осіменіння тварин і його значення в поліпшенні племінних і продуктивних якостей.

Історія виникнення і розвитку науки. Досягнення видатних вчених у галузі акушерства, гінекології та штучного осіменіння сільськогосподарських тварин. Кращий досвід організації відтворення стада і одержання здорового приплоду в колективних, фермерських та індивідуальних господарствах.

1. ШТУЧНЕ ОСІМЕНІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

1.1. Особливості анатомії та фізіології статевих органів самців і самок

Морфофункціональні особливості будови і топографії статевих органів самок різних видів. Статеві органи самок. Особливості будови і топографії статевих органів самок сільськогосподарських тварин різних видів. Статева та фізіологічна зрілість у тварин різних видів. Вплив годівлі, утримання і догляду на статеве і фізіологічне дозрівання.

Статевий цикл і його стадії. Повноцінні і неповноцінні статеві цикли. Овогенез. Будова яйцеклітини. Видові особливості будови статевих органів самців різних видів сільськогосподарських тварин. Будова і функція сім'яників, придатків сім'яника, сім'япроводів. Придаткові статеві залози. Калитка та її

терморегулювальна функція. Статеві рефлекси самців. Статевий акт і його видові особливості. Фактори, що впливають на статеву функцію самців. Сперміогенез. Особливості будови і функції статевих органів птиці.

Практичне заняття 1

Вивчення будови і топографії статевих органів самок і самців різних видів сільськогосподарських тварин за макропрепаратами, муляжами, атласом, плакатами, на забійному матеріалі. Ознайомлення з будовою статевих органів птиці. Виявлення тварин з ознаками стадії збудження (тічка, статеве збудження, охота) у самок різних видів сільськогосподарських тварин.

1.2. Нервово-гуморальна регуляція статевої функції самок і самців.

Фізіологія осіменіння

Роль центральної і вегетативної нервової системи у проявленні статевих рефлексів. Нейрогуморальна регуляція статевої функції.

Нейрогормони гіпоталамусу: го.надотропін-релізінгфактори, фолікулоstimулюючий гормон (ФСГ), естрогенні гормони, лютеїнізуючий гормон (ЛГ), прогестерон і тестерон, пролактин, окситоцин та їх роль у регуляції статевої функції. Поняття про природне і штучне осіменіння самок тварин.

Стимуляція і синхронізація статевої функції самок, корекція овуляції і лютеогенезу. Фізіологія і осіменіння сільськогосподарських тварин.

1.3. Раціональне утримання, використання і особливості годівлі племінних плідників

Утримання і використання племінних плідників, що забезпечують їх статеву активність, одержання повноцінної сперми. Вплив годівлі на статеву систему плідників і якість сперми.

Норми годівлі і структура раціону для плідників різних видів сільськогосподарських тварин.

Значення моціону для плідників і його види. Особливості утримання і годівлі плідників у літній та зимовий періоди. Режим використання плідників.

Безпека праці під час роботи з плідниками, запобігання буйній поведінці. Порушення статевої функції у плідників, методи профілактики та їх усунення.

Методи підвищення відтворювальної здатності племінних плідників (систематичний моціон, режим використання, туалет калитки, масаж сім'яників).

Відбір, вирощування та підготовка самців до використання.

1.4. Фізіологічні основи та методи одержання сперми від плідників

Наукові і фізіологічні основи одержання сперми від плідників. Будова штучних вагін для бугая, барана, кнура, жеребця, кролів і самців птиці. Підготовка штучних вагін для взяття сперми від плідників. Умови в штучній вагіні для нормальної еякуляції при взятті сперми. Методи одержання сперми від плідників. Техніка взяття сперми від плідників на штучну вагіну. Інші способи взяття сперми від плідників, їх переваги і недоліки. Асептичний спосіб взяття сперми від плідників.

Санітарно-гігієнічні вимоги до одержання сперми від плідників. Особливості і зовнішні ознаки еякуляції в плідників різних видів сільсько-господарських тварин.

Лабораторне заняття 1

Виготовлення розчинів: 0,9% натрію хлориду; 2,9% натрію цитрату; 1-2-3% натрію бікарбонату; 70° спирту-ректифікату; 0,02% фурациліну; 1-1,5% кальцинованої соди; 2-3 % вуглекислої чи двовуглекислої соди. Стерилізація вазеліну. Виготовлення ватних тампонів, марлевих серветок, паперових фільтрів. Обробка і знезараження посуду та інструментів автоклавуванням, кип'ятінням, фламбуванням, знезараження 70° спиртом-ректифікатом, ультрафіолетовим опроміненням.

Практичні заняття 2, 3

Підготовка інструментів і матеріалів. Збирання та підготовка штучних вагін і спермоприймачів для одержання сперми від плідників. Санітарна обробка плідників, манежу перед взяттям сперми. Одержання сперми від плідників.

1.5. Фізіологія і біохімія сперми. Методи оцінки якості сперми

Значення оцінки якості сперми. Склад і видові особливості сперми, її фізіологічні та біохімічні властивості. Спермії, їх будова і співвідношення в еякуляті, види та швидкість їх руху.

Дихання і гліколіз (фруктоліз) спермій. Дія на спермії умов зовнішнього середовища. Методи оцінки якості сперми: макро- і мікроскопічна. Оцінка якості сперми за її густотою та рухливістю спермій. Визначення концентрації спермій. Підрахунок патологічних форм спермій. Визначення відсотка живих спермій способом зажиттєвого фарбування. Визначення виживання, резистентності та прогнозу запліднювальної здатності спермій. Основні показники сперми для її розрідження та осіменіння самок. Оцінка розрідженої сперми. Оцінка якості розмороженої сперми.

Лабораторні заняття 2, 3

Ознайомлення з технологічними і ветеринарно-санітарними правилами роботи зі спермою плідників. Оцінка якості сперми: візуальна, мікроскопічна; оцінка одержаної сперми за густотою та рухливістю спермій. Визначення концентрації сперми за допомогою лічильної камери, фотоелектрокалориметра, за стандартами, за сучасною технологією - на аналізаторі якості статевих клітин.

Практичні заняття 4, 5

Визначення відсотка живих і мертвих, нормальних і патологічних форм спермій. Вивчення впливу на спермії світла, низької і високої температур, води і різних розчинів: дистильованої води, 0,9-1-3% натрію хлориду; 2,9-3,5% натрію цитрату; 2-3% натрію гідрокарбонату; 0,02% фурациліну, 70° та 96° спирту-ректифікату; диму тютюну та парів дезрозчину.

1.6. Технологія розрідження, зберігання та транспортування сперми

Значення і необхідність розрідження сперми. Вимоги до розріджувачів: осмотичний тиск, реакція середовища, буферність і в'язкість. Застосування в середовищі антибіотиків, сульфаніламідних та інших препаратів. Біологічний

контроль препаратів, які застосовують для виготовлення середовища для розбавлення сперми. Сучасні синтетичні середовища для розрідження сперми плідників. Способи зберігання сперми бугая, барана, кнура, жеребця при температурі $+2 - +5^{\circ}\text{C}$.

Теоретичні і практичні основи заморожування сперми. Причини загибелі спермій поза організмом, анабіоз і його значення при зберіганні сперми. Способи попередження температурного шоку спермій. Строки зберігання розрідженої сперми. Зберігання розрідженої сперми кнура, бугая та барана при кімнатній (що варіює) температурі $+6 - +22^{\circ}\text{C}$. Синтетичні середовища за даного способу зберігання сперми.

Підготовка сперми до заморожування. Технологія заморожування сперми, розрідження, еквілібрація і режим заморожування.

Технологія заморожування сперми в гранулах, пайєтах, ампулах. Захисні функції гліцерину при заморожуванні. Обладнання для заморожування, зберігання і транспортування.

Кріогенне обладнання для зберігання сперми в рідкому азоті. Зберігання сперми при температурі -196°C у рідкому азоті. Техніка безпеки під час роботи з кріогенним обладнанням, його знезараження. Транспортування розрідженої сперми. Термоси, посудини Дьюара та інші пристосування для зберігання і транспортування сперми, яку зберігають при різних температурних режимах. Способи упакування і перевезення розрідженої сперми. Санітарно-гігієнічні умови перевезення сперми.

Лабораторне заняття 4

Ознайомлення з правилами зберігання компонентів синтетичних середовищ. Приготування синтетичних середовищ (розріджувачів) для розрідження сперми бугая, барана, кнура, жеребця і самця птиці. Розрідження сперми плідників різних видів. Оцінка якості розрідженої сперми на рухливість спермій.

Практичні заняття 5, 6

Ознайомлення з технікою безпеки під час роботи з кріогенним обладнанням.

Вивчення конструкції термосів для короткочасного зберігання сперми бугая, барана, кнура і жеребця, а також обладнання для тривалого зберігання сперми плідників. Ознайомлення з будовою кріогенного обладнання. Розморожування гранул, облицьованих гранул за харківською технологією, у пастах і міні-тубах.

1.7. Техніка штучного осіменіння самок і способи підвищення заплідненості. Трансплантація ембріонів

Підготовка самок до осіменіння. Ветеринарно-санітарні правила за штучного осіменіння сільськогосподарських тварин. Права та обов'язки оператора штучного осіменіння тварин і птиці. Виявлення статевої охоти в самок. Оптимальний час і кратність осіменіння корів (телиць), овець, свиней і кобил. Обґрунтування кратності осіменіння самок в одну стадію збудження статевого циклу.

Кількість активних спермій у дозі та дози сперми, необхідні для запліднення самок різних видів за штучного осіменіння. Умови і фактори, які сприяють

підвищенню заплідненості і багатоплідності самок. Підготовка і використання самців-пробників для виявлення статевої охоти.

Способи осіменіння корів і телиць: візоцервікальний, манocerвікальний, цервікальний з ректальною фіксацією шийки матки, епіцервікальний. Інструменти для осіменіння корів і телиць та їх підготовка до осіменіння.

Осіменіння овець і кіз. Особливості організації штучного осіменіння овець. Інструменти для осіменіння овець і кіз. Обладнання пункту штучного осіменіння. Особливості осіменіння переярок і ярок.

Осіменіння свиней розрідженою спермою нефракційним і фракційним способами. Інструменти та прилади для осіменіння свиней та їх підготовка до осіменіння.

Осіменіння кобил. Інструменти для осіменіння кобил. Особливості осіменіння самок птиці.

Осіменіння кролиць.

Трансплантація ембріонів. Можливості трансплантації в підвищенні продуктивних якостей тварин. Технологія трансплантації ембріонів. Вимивання ембріонів, їх оцінка, зберігання. Інструменти для одержання і пересадки ембріонів. Технологія пересадки ембріонів.

Лабораторне заняття 6

Підготовка робочого місця, інструментів і приладів для штучного осіменіння сільськогосподарських тварин. Вивчення ветеринарно-санітарних правил під час штучного осіменіння, загальних правил осіменіння самок.

Практичні заняття 7-9

Виявлення статевої охоти в самок і визначення оптимального часу осіменіння. Підготовка самок і техніка до штучного осіменіння. Освоєння техніки штучного осіменіння самок (корів - візоцервікальним, манocerвікальним, цервікальним з ректальною фіксацією шийки матки, епіцервікальним, свиней - фракційним та нефракційним методами, овець - візоцервікальним, кобил - візоматковим та маноматковим способами).

1.8. Організація роботи племпідприємств, племоб'єднань і пунктів штучного осіменіння сільськогосподарських тварин

Організаційна структура племпідприємств і пунктів штучного осіменіння. Організація роботи племпідприємств і пунктів штучного осіменіння в області, районі. Положення про племпідприємства та пункти штучного осіменіння. Порядок відкриття фермерських та індивідуальних пунктів штучного осіменіння. Штат племпідприємств і пунктів штучного осіменіння, обов'язки персоналу. Обладнання приміщень на племпідприємствах і пунктах. Порядок забезпечення матеріалами, інструментами та обладнанням. Договір племпідприємств із колективними, фермерськими, індивідуальними господарствами на проведення штучного осіменіння тварин. Документація з обліку та контролю результатів штучного осіменіння, звітність на племпідприємствах і пунктах. Кращий досвід організації штучного осіменіння тварин.

Ветеринарно-санітарні вимоги до племпідприємств і пунктів штучного

осіменіння тварин.

Практичні заняття 10,11

Ознайомлення із сучасними селекційними центрами (екскурсія, сучасні навчальні відеофільми).

Ознайомлення з обліково-звітною документацією племпідприємств і пунктів штучного осіменіння. Вивчення календаря оператора з штучного осіменіння і діючих інструкцій.

Складання замовлень на інструменти, матеріали, обладнання.

Вивчення прав та обов'язків оператора із штучного осіменіння.

2. АКУШЕРСТВО І ГІНЕКОЛОГІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

2.1. Запліднення. Фізіологія та діагностика вагітності

Біологічні механізми, що забезпечують зустріч гамет. Перебіг процесу запліднення. Рух і тривалість життя спермійів і яйцеклітини. Біологічна реакція самки на сперму. Вагітність: визначення, термінологія, види. Розвиток плоду і навколоплідних оболонок. Плацента плодова і материнська. Типи і функції плаценти. Живлення зародка і плоду в окремі фази його розвитку. Критичні періоди розвитку ембріона і плоду. Взаємозв'язок між матір'ю і плодом. Тривалість вагітності в тварин. Зміни в організмі вагітних самок. Утримання вагітних тварин. Утримання корів у сухостійний період. Методи діагностики вагітності в корів, кобил, овець, кіз, свиней та інших тварин. Лабораторні способи діагностики вагітності. Діагностика вагітності за допомогою сонографії.

Практичні заняття 12-15

Вивчення на макропрепаратах будову плаценти, плодових оболонок і пупкового канатика в різних видів тварин. Визначення віку плоду. Діагностика вагітності в різних видів тварин зовнішніми та внутрішніми методами.

Ознайомлення з лабораторними методами діагностики вагітності за слизом, молоком, кров'ю, гормонами та сонографічним.

2.2. Фізіологія родів і післяродового періоду, годівля новонароджених і породіль, догляд за ними

Роди. Визначення і термінологія родів. Нейрогуморальні механізми ініціації і регуляції родів. Передвісники родів. Особливості родів у різних видів тварин; Розташування плоду перед родами і під час родів. Взаємовідношення плоду і родових шляхів. Перебіг родів. Родові перейми і потуги, контракція-ретракція. Допомога при нормальних родах. Годівля, догляд і утримання породіль. Організація рододопомоги. Зрілий плід.

Післяродовий період і його перебіг у різних видів тварин. Інволюція статевих органів. Лохії. Ознаки нормального перебігу і закінчення післяродового періоду. Правила прийому новонароджених. Родильні приміщення. Молочна залоза. Молозиво. Годівля новонароджених і породіль, догляд за ними.

Практичні заняття 16,17

Організація роботи родильного відділення (у фермерських та індивідуальних господарствах). Підготовка тварин до родів. Надання допомоги при

нормальних родах. Прийом новонароджених і обробка пуповини. Догляд за новонародженими і породіллями. Годівля новонароджених. Прибирання і дезінфекція приміщення. Підготовка молочної залози до годівлі новонароджених.

2.3. Патологія вагітності

Основні причини патології вагітності тварин. Позаматкова вагітність. Додаткова та несправжня вагітність. Передчасні перейми та потуги. Залежування перед родами. Кровотеча з матки. Водянка плодових оболонок. Набряк вагітних. Виворіт піхви. Перекручування матки. Аборти. Класифікація абортів, причини, економічні збитки. Наслідки абортів: розсмоктування, висихання, муміфікація, гнильний розклад. Приховані і відкриті аборти. Повні й неповні аборти. Лікування і профілактика абортів.

Практичні заняття 18-20

Проведення сакральнo-епідуральної блокади, накладання швів на вульву.

Лікування хворих вагітних тварин.

2.4. Патологія родів і рододопомога

Причини патологічних родів. Акушерське дослідження. План акушерського дослідження. Порушення динаміки родів: слабкі перейми і потуги, бурхливі перейми і потуги, сухі роди. Невідповідність плода до об'єму родових шляхів: звуження вульви, переддвер'я піхви, вузькість тазу і родових шляхів, звуження і спазм шийки матки, травми тазового поясу. Суть і особливості оперативного акушерства і його основні завдання. Підготовка і надання акушерської допомоги. Акушерські інструменти. Родова допомога при невідповідності між розмірами плода та просвітом тазу матері, неправильних членорозміщеннях, положеннях, позиціях і двійнях?. Фетотомія і показання до неї. Кесарів розтин.

Практичні заняття 21, 22

Ознайомлення з акушерськими інструментами. Робота на фантомі з набуття навичок виправлення неправильного положення, передлежання, позиції і членорозміщення.

Надання допомоги тваринам з родовою патологією.

2.5. Патологія в післяродовий період

Травми родових шляхів. Залежування після родів. Виворіт матки. Затримка посліду. Субінволюція матки. Поїдання посліду і приплоду. Післяродова інфекція (септицемія, піємія, септикопіємія. Післяродовий парез (післяродова гіпокальціємія). Післяродова еклампсія. Післяродовий невроз. Профілактика хвороб післяродового періоду.

Практичні заняття 23—25

Освоєння способу оперативного (мануального) відділення посліду в корів та інших тварин, прийомами надання допомоги тваринам при вивороті матки. ? Освоєння методів лікування хворої тварини з післяродовим парезом, прийомів лікування хвороб статевих органів (застосування розчинів, емульсій, мазей, порошків тощо). Лікувальні засоби, що застосовують у післяродовій патології.

Проведення профілактичних заходів щодо післяродової патології.

2.6. Фізіологія і патологія новонароджених тварин

Фізіологічні особливості новонароджених тварин (кровообіг, дихання, травлення, терморегуляція). Зовнішні і внутрішні фактори, які сприяють народженню слабкого молодняку. Молозиво, його склад і важливість. Догляд за новонародженими тваринами. Годівля новонароджених тварин. Вади розвитку і хвороби новонароджених тварин. Асфіксія, кровотеча з пупка. Запалення пупка. Фістула урахуса. Затримка меконію. Відсутність анального отвору. Профілактика хвороб новонароджених тварин.

2.7. Фізіологія і патологія молочної залози

Анатомія молочної залози. Фізіологія молочної залози. Догляд за вим'ям і доїння. Клінічне дослідження вимені. Вплив зовнішніх факторів на розвиток і функцію молочної залози. Хвороби вимені. Серозний набряк вим'я. Мастити в корів, поширення та економічні збитки. Етіологія маститів. Класифікація маститів (за А.П. Студенцовим). Гострі і хронічні мастити (серозний, катаральний, гнійний, фібринозний, геморагічний); специфічні мастити (ящурний, туберкульозний, бруцельозний, актиномікозний); субклінічний мастит: його етіологія, патогенез, діагностика. Діагностика і диференціальна діагностика клінічного маститу. Особливості маститів у різних видів тварин. Ускладнення та наслідки при маститі. Профілактика маститів. Функціональні розлади вим'я. Агалактія. Гіпогалактія, лакторея, молочні камені та їх види. Хвороби і аномалії дійок. Захворювання шкіри вим'я (дерматити, фурункульоз, папіломи дійок тощо).

Практичні заняття 26-29

Вивчення системи клінічного дослідження тварин із хворобами молочної залози. Освоєння методів діагностики і проведення лікувальних процедур при маститах. Діагностика субклінічних маститів у корів. Освоєння технікою новокаїнових блокад, застосовування тепла і холоду, масажу вимені.

Вивчення лікарських засобів при хворобах молочної залози.

Проведення профілактичних заходів щодо захворювань молочної залози.

3. ГІНЕКОЛОГІЯ І АНДРОЛОГІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

3.1. Основні причини і форми неплідності

Суть ветеринарної гінекології і андрології, їх завдання в боротьбі з неплідністю тварин. Плодючість і неплідність сільськогосподарських тварин. Малоплідність. Класифікація неплідності за А.П. Студенцовим. Економічні збитки від неплідності. Неплідність і яловість. Основні причини і форми неплідності. Природжена і набута неплідність. Неплідність самців-плідників. Комплекс заходів боротьби з неплідністю та яловістю тварин. Гінекологічна диспансеризація корів і телиць. Клінічне дослідження неплідних корів.

Практичні заняття 30-31

Проведення гінекологічного дослідження тварин та акушерсько-гінекологічної диспансеризації тварин. Складання заходів боротьби з неплідністю і яловістю. Методика визначення збитків від неплідності худоби.

3.2. Гінекологічні захворювання

Стимулювання статеві функції тварин. Захворювання вульви і піхви. Хвороби шийки матки. Хвороби матки: гострі і хронічні ендометрити, новоутворення матки. Атрофія матки. Свороби яєчників і яйцепроводів.

Персистентне жовте тіло. Фолікулярні кісти. Кісти жовтих тіл. Гіпофункція і гіпоплазія яєчників. Німфоманія. Анафродизія.

Андрологія - наука про патологію статеві функції самців (препуція, калитки сім'яників і їх придатків, статеві члена). Методи стимуляції статеві функції при різних формах неплідності тварин. Андрологічна диспансеризація.

Практичні заняття 32-34

Освоєння методів діагностики гінекологічних захворювань (традиційні та за новітньою технологією), терапії самок при гінекологічних захворюваннях (вагінальне, маткове введення лікарських речовин, новокаїнової, гормональної, оперативної та фізіотерапії). Застосування при цьому інструментів, апаратури, обладнання.

ВНУТРІШНІ НЕЗАРАЗНІ ХВОРОБИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Освітній компонент Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин разом з іншими спеціальними освітніми компонентами формує активний, комплексний, економічно виправданий і науково обґрунтований підхід фахівця ветеринарної медицини у вирішенні питань інтенсивного розвитку тваринницької галузі і виробництва продукції високої якості.

Міжкомпонентні зв'язки: Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин, Патологічна фізіологія та патологічна анатомія сільськогосподарських тварин, Фармакологія з рецептурою, Годівля сільськогосподарських тварин, Епізоотологія з мікробіологією, Хірургія ветеринарної медицини, Тваринництво, зоогігієна і ветеринарна санітарія, Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин, Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин, Економіка сільського господарства, Організація ветеринарної справи.

Мета освітнього компонента Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин - формування у здобувачів освіти професійного мислення і активного, і творчого підходу під час вирішення практичних завдань ветеринарної медицини

Основними завданнями дисципліни є набуття здобувачами освіти теоретичних знань і практичних навичок і клінічної діагностики, загальної профілактики і терапії внутрішніх хвороб тварин; вивчення етіології, патогенезу, симптомів, патологоанатомічних змін, особливостей діагностики, перебігу, прогнозу, лікування та профілактики окремих внутрішніх хвороб; оволодіння терапевтичною технікою; ведення ветеринарної реєстраційної і звітної документації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні

знати:

- план і методи клінічної, лабораторного та інструментального дослідження тварин;
- послідовність і методику дослідження окремих органів і систем;
- загальну профілактику і терапію внутрішніх хвороб;
- основні прийоми і методи терапевтичної техніки;
- окремі внутрішні хвороби тварин, методи їх діагностики, лікування і профілактики;

вміти:

- досліджувати хвору тварину;
- ставити діагноз;
- надавати лікувальну допомогу хворим тваринам;
- проводити диспансеризацію;
- організовувати заходи з профілактики незаразних хвороб тварин;
- вести журнал реєстрації хворих тварин, історію хвороби, диспансерну документацію.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. КЛІНІЧНА ДІАГНОСТИКА ВНУТРІШНІХ НЕЗАРАЗНИХ ХВОРОБ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

1.1. Вступ. Основи клінічної діагностики внутрішніх незаразних хвороб сільськогосподарських тварин

Визначення дисципліни «Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин». Структурно-логічна схема дисципліни, її мета, завдання та значення у формуванні фельдшера ветеринарної медицини Історія розвитку дисципліни. Роль ветеринарної науки і практики у профілактиці внутрішніх хвороб.

Поняття про клінічну діагностику хвороб тварин її мета і завдання. Охорона праці під час проведення діагностичних досліджень тварин. Клінічна документація. Основні (загальноклінічні) методи дослідження: огляд, пальпація, перкусія, аускультация, термометрія. Додаткові (спеціальні) методи дослідження: лабораторні, інструментальні, функціональні. Симптоми і синдроми хвороб. Діагноз та його різновиди. Прогноз та його різновиди

План клінічного дослідження. Попереднє ознайомлення з хворою твариною: респірація, анамнез. Загальне дослідження тварини: визначення габітусу, дослідження волосяного покриву, шкіри та її похідних, видимих

слизових оболонок, поверхневих лімфатичних вузлів, аналіз результатів термометрії.

Практичні заняття 1, 2

Вивчення правил поводження з тваринами, методів їх фіксації і приборкання. Техніка безпеки та особиста гігієна під час роботи з тваринами.

Вивчення методів клінічного дослідження тварин

Реєстрація тварин. Анамнез.

Дослідження загального стану тварини. Застосування сучасних електронних приладів і комп'ютерних технологій при клінічному дослідженні.

1.2. Дослідження серцево-судинної системи

План дослідження серцево-судинної системи.

Дослідження серцевої ділянки: огляд, пальпація; серцевий поштовх та його зміни. Перкусія ділянки серця. Аускультация серця. Тони серця, їх походження і зміни. Шуми серця, їх класифікація, походження і характеристика.

Дослідження кровоносних судин. Артеріальний пульс, його клінічне оцінювання. Дослідження вен. Різновиди венозного пульсу. Артеріальний і венозний кров'яний тиск. Спеціальні методи дослідження серця: електрокардіографія, фонокардіографія, їх клінічне значення.

Практичне заняття 3

Дослідження серцево-судинної системи різних видів тварин з використанням сучасних технологій.

1.3. Дослідження дихальної системи

План дослідження дихальної системи.

Дослідження дихальних рухів: частота, тип, ритм, сила і симетричність дихання, їх клінічне оцінювання. Задишка.

Дослідження верхнього відділу дихальної системи. Дослідження кашлю.

Огляд, пальпація і перкусія грудної клітки. Визначення меж легень та їх зміни. Перкусійний звук клінічно здорових тварин та під час захворювань легень і плеври.

Аускультация легень. Фізіологічні дихальні шуми, їх походження та зміни. Патологічні дихальні шуми. їх клінічне оцінювання.

Практичне заняття 4

Дослідження системи органів дихання тварин за новітньою технологією.

1.4. Дослідження системи органів травлення

План дослідження системи органів травлення.

Апетит і його зміни. Спрага. Дослідження приймання корму і води. Розлади жування і ковтання. Відригування і ремигання, їх розлади. Блювання та його клінічне оцінювання.

Дослідження рота та органів ротової порожнини. Дослідження глотки. Дослідження стравоходу.

Дослідження черева. Дослідження передшлунків і сичуга.

Дослідження шлунка у коней, свиней і дрібних тварин.

Дослідження кишечника.

Акт дефекації і його розлади. Дослідження фекалій.

Дослідження печінки: огляд, пальпація і перкусія ділянки печінки.

Практичні заняття 5, 6

Дослідження системи органів травлення сільськогосподарських тварин з використанням сучасних технологій.

1.5. Дослідження сечової системи

План дослідження системи органів сечовиділення.

Дослідження акту сечовиділення. Розлади сечоутворення і сечовиділення.

Дослідження нирок, сечоводів, сечового міхура і уретри.

Дослідження сечі: фізичні властивості, хімічні властивості, мікроскопічні дослідження осаду сечі.

Лабораторне заняття 1

Методи взяття сечі у різних видів тварин. Дослідження сечі сільськогосподарських тварин.

Визначення фізичних і хімічних показників сечі. Порівняння результатів дослідження у різних видів тварин.

1.6. Дослідження нервової системи

План дослідження нервової системи.

Дослідження поведінки тварини

Дослідження черепа і хребта Дослідження органів чуття. Дослідження поверхневої і глибокої чутливості.

Дослідження рухової сфери; розлади рухової сфери: парези, паралічі, зміни м'язового тону, атаксії.

Дослідження рефлексів. Дослідження вегетативного відділу нервової системи.

1.7. Дослідження системи крові

План дослідження системи крові.

Методи взяття крові.

Дослідження фізичних властивостей крові.

Морфологічне дослідження крові: підрахунок кількості еритроцитів і лейкоцитів. Лейкограма периферичної крові.

Біохімічне дослідження крові. Визначення рівня глюкози (за допомогою глюкометра).

Лабораторні заняття 2-4

Взяття крові у різних видів тварин.

Визначення швидкості осідання еритроцитів. Визначення у крові вмісту гемоглобіну, кількості еритроцитів і лейкоцитів. Виготовлення і забарвлення

мазків крові. Виведення лейкограми. Порівняння результатів дослідження у різних видів тварин.

1.8. Історія хвороби

Загальні відомості про хвору тварину: реєстрація, анамнез, загальне дослідження тварини, дослідження окремих систем і органів, спеціальні і лабораторні дослідження. Діагноз, прогноз, схема лікування хвороби. Перебіг захворювання та лікування. Епікриз.

2.ЗАГАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА І ТЕРАПІЯ ВНУТРІШНІХ НЕЗАРАЗНИХ ХВОРОБ СІЛЬСЬКОЇ ОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

2.1. Загальна профілактика внутрішніх незаразних хвороб сільськогосподарських тварин

Основи профілактики внутрішніх хвороб тварин: повноцінна годівля, висока якість кормів і води, забезпечення оптимального мікроклімату у приміщеннях, моціон, контроль за станом обміну речовин і здоров'я тварин. профілактика хвороб у пасовищний період

2.2. Основи загальної терапії

Принципи терапії. Єдність організму і зовнішнього середовища, цілісність організму, індивідуальність, фізіологічність і комплексність терапії, проведення лікування на ранніх стадіях хвороби

Види терапії. Етіотропна терапія: антимікробна, антидототерапія, терапія хіміопрепаратами, специфічними сироватками, імуноглобулінами. Пробіотико- терапія.

Патогенетична терапія, її суть і різновиди. Терапія, що регулює нервово-трофічні функції. Неспецифічна стимулювальна : терапія, її суть і різновиди.

Протеїнотерапія (гемо-, серо- і лактотерапія). Лізато- і органотерапія, тканинна терапія. Імуностимулювальна терапія.

Замінна терапія: вітаміно-, ферменто- і гормонотерапія, застосування макро-і мікроелементів, переливання крові. Симптоматична терапія.

2.3. Методи терапії

Дієтотерапія, її суть, види та особливості застосування під час захворювань різних органів і систем. Приготування та застосування дієтичних кормів. Штучна годівля.

Фізіотерапія. Класифікація методів фізіотерапії.

Фототерапія. Природні та штучні джерела променів, біологічна дія світла на організм тварини. Методика застосування штучних джерел променів, групове та індивідуальне опромінення.

Електротерапія. Біологічна дія електричного струму на організм тварини. Гальванізація, електрофорез, діатермія, дарсонвалізація, ультрависокочастотна терапія.

Механотерапія: масаж, моціон.

Гідротерапія: душ, обливання, обмивання, купання, ванни.

Термотерапія: компреси, грілки, парафіне-, глино-, грязелікування

Практичне заняття 7

Ознайомлення зі штучними джерелами інфрачервоних і ультрафіолетових променів та приладами для електротерапії з використанням сучасних технологій.

2.4. Терапевтична техніка

Індивідуальні та групові метод введення лікарських речовин.

Ентеральні методи введення лікарських препаратів: через рот, за допомогою зондів, у рубець, книжку, введення ліків у пряму кишку.

Парентеральне введення ліків підшкірне внутрішньом'язове, внутрішньовенне, внутрішньочеревне та ін.

Введення лікарських речовин в органи дихання- внутрішньотрахеальне, інгаляція, аерозолетерапія.

Введення ліків в органи сечовиділення

Введення зондів: зондування нитика у коня, свині, собаки, рубця у великої і дрібної рогатої худоби.

Введення в сітку магнітних зондів і кілець. Техніка проколу рубця, і книжки, сліпої кишки у коня. Техніка постановки клізм. Катетеризація сечового міхура. Пункція плеври.

Практичні заняття 8—10

Відпрацювання ентеральних методів введення лікарських речовин тваринам різних видів.

Парентеральне введення лікарських речовин в організм тварини.

Зондування шлунка у коня, свині, собаки, рубця у великої і дрібної рогатої худоби. Введення в сітку магнітних зондів і кілець.

Постановка клізм.

Прокол рубця, книжки у жуйних тварин та сліпої кишки у коня.

Катетеризація сечового міхура.

Промивання слизової оболонки носової порожнини. Промивання слизової оболонки ротової порожнини.

3. ВНУТРІШНІ НЕЗАРАЗНІ ХВОРОБИ

3.1. Хвороби серцево-судинної системи

Класифікація і поширення хвороб серцево-судинної системи.

Перикардит. Міокардит. Міокардоз. Ендокардит.

Поняття про вади серця.

Практичне заняття 11

Вивчення хвороб серцево-судинної системи. Надання лікувальної допомоги хворим тваринам із застосуванням сучасних терапевтичних засобів і новітніх технологій. Аналіз ефективності лікування.

3.2. Хвороби дихальної системи

Класифікація і поширення хвороб дихальної системи.

Кровотеча з носа. Риніт. Ларингіт. Бронхіт.
Крупозна пневмонія. Катаральна бронхопневмонія. Аспіраційна
Пневмонія. Ателектична пневмонія. Гіпостатична пневмонія. Метастат
и-чна пневмонія. Гнійно-некротична пневмонія.

Набряк легень. Емфізема легень. Плеврит.

Практичні заняття 12, 13

Вивчення хвороб дихальної системи. Надання лікувальної допомоги
тваринам з хворобами органів дихання із застосуванням сучасних
терапевтичних засобів та новітніх технологій. Аналіз ефективності лікування.

3.3. Хвороби системи травлення

Класифікація і поширення хвороб системи травлення.

Стоматити. Виразки язика. Фарингіт. Закупорення стравоходу.

Гіпотонія й атонія передшлунків. Тимпанія рубця. Ацидоз рубця. Алкалоз
рубця. Румініт. Травматичний ретикуліт і ретикулоперитоніт.
Закупорення книжки.

Запалення сичуга. Зміщення сичуга.

Гастрит. Виразкова хвороба. Гастроентерит.

Гостре розширення шлунка. Метеоризм кишок. Катаральна ентералгія.
Хімостаз. Копростаз. Обтурація кишечника. Механічна непрохідність
кишечника. Тромбоемболічні кольки.

Практичні заняття 14—17

Вивчення хвороб органів травлення. Надання лікувальної допомоги
тваринам з хворобами органів травлення із застосуванням сучасних
терапевтичних засобів та новітніх технологій. Аналіз ефективності лікування.

3.4. Хвороби печінки

Класифікація і поширення хвороб печінки.

Синдроми захворювань печінки.

Гепати. Гепатодистрофія. Цироз печінки. Абсцеси печінки.

3.5. Хвороби очеревини

Перитоніт. Асцит.

3.6. Хвороби сечової системи.

Класифікація і поширення хвороб сечової системи.

Основні синдроми хвороб сечовидільної системи.

Нефрит. Нефроз. Уроцистит. Сечокам'яна хвороба (уролітіаз).

Лабораторне заняття 5

Дослідження сечі від хворих тварин. Порушення отриманих результатів
з фізіологічними показниками.

3.7. Хвороби нервової системи

Класифікація і поширення хвороб нервової системи.

Симптоми і синдроми захворювань нервової системи.

Тепловий удар. Сонячний удар.

Менінгоенцефаліт. Менінгомієліт.

Неврози.

Синдром стресу та його профілактика.

3.8. Хвороби системи крові

Анемії: постгеморагічна, гіпопластична і гемолітична.

Лабораторне заняття 6

Дослідження крові від хворих тварин. Визначення вмісту гемоглобіну, лейкоцитів. Порівняння отриманих результатів з фізіологічними показниками.

3.9. Хвороби обміну речовин і ендокринних органів

Класифікація хвороб обміну речовин.

Кетоз корів, овець, свиней. Міоглобінурія. Аліментарна дистрофія.

Остеодистрофія. Пасовищна титанія.

Йодна недостатність. Гіпокобальтоз. Гіпокупроз. Недостатність цинку.

Недостатність жиророзчинних вітамінів: А, Д, Е, К.

Недостатність водорозчинних вітамінів: тіаміну, рибофлавіну, нікотинової піридоксину, ціанокобаламіну, аскорбінової кислоти.

Практичне заняття 18

Вивчення хвороб обміну речовин. Проведення лікування та профілактики із застосуванням сучасних лікарських засобів. Аналіз ефективності лікування.

3.10. Хвороби шкіри

Екзема, бражний мокрець, кропивниця, сироваточна хвороба, дерматит.

3.11. Отруєння

Поняття про токсикологію. Загальні принципи діагностики отруєнь.

Загальні принципи лікування і профілактики отруєнь.

Отруєння кормами, забрудненими фосфорорганічними, ртутьорганічними,

хлорорганічними сполуками.

Отруєння кухонною сіллю. Отруєння сечовиною.

Отруєння нітратами і нітритами.

Отруєння кормами, які містять синильну кислоту.

Отруєння ріпаком. Отруєння гірчицею. Отруєння соланіном.

Отруєння кормовою мелясою.

Отруєння рослинами, які мають фотодинамічну дію.

Отруєння люпином, жовтцями, хвощами, цикутою отруйною, чемерицею.

Мікотоксикози: фузаріотоксикози, стахіборіотоксикоз, клавіцептоксикоз.

Практичні заняття 19 - 22

Надання невідкладної допомоги під час гострих отруєнь тварин. Антидототерапія.

Відбір, пакування, пересилка кормів для санітарно-гігієнічних і хіміко-токсикологічних досліджень.

Відбір, пакування і пересилка матеріалу від трупів і хворих тварин при підозрі на отруєння.

Ознайомлення з гербарієм отруйних рослин регіону.

Ознайомлення із зразками мінеральних добрив.

4. ХВОРОБИ МОЛОДНЯКУ

4.1. Хвороби органів травлення і печінки

Поширення хвороб молодняку та економічні збитки від них.

Особливості вікової фізіології молодняку.

Хвороби із синдромом діареї: казеїно-безоарна хвороба, молозивний токсикоз, диспепсія.

Гастроентерит. Періодична тимпанія телят і ягнят. Безоарна хвороба.

Ентералгія. Токсична дистрофія печінки.

Практичні заняття 23, 24

Надання лікувальної допомоги молодняку і хворобами органів травлення, застосовуючи сучасні терапевтичні засоби та новітні технології. Аналіз ефективності лікування.

4.2. Хвороби органів дихання

Бронхопневмонія.

Практичне заняття 25

Надання лікувальної допомоги молодняку з хворобами органів дихання, застосовуючи сучасні терапевтичні засоби та новітні технології. Аналіз ефективності лікування.

4.3. Хвороби обміну речовин

Аntenатальна гіпотрофія. Гіпоглікемія поросят. Гіпопластична анемія поросят, телят, ягнят. Недостатність ретинолу. Д-гіповітаміноз (рахіт). Білом'язова хвороба. Ензоотична атаксія ягнят. Паракератоз поросят.

Практичні заняття 26, 27

Вивчення хвороб молодняку із порушенням обміну речовин та надання їм лікувальної допомоги. Аналіз ефективності лікування. Розробка заходів щодо профілактики хвороб обміну речовин у молодняку.

4.4. Хвороби імунної системи

Клітинні і гуморальні фактори імунного захисту. Імунні дефіцити.

5. ХВОРОБИ ПТИЦІ

5.1. Хвороби органів дихання

Риніт. Синусит. Ларинготрахеїт. Бронхопневмонія. Аероцистит.

5.2. Хвороби органів травлення

Стоматит гусей. Запалення вола. Закупореная вола. Кутикуліт (аліментар-

ний гастрит). Диспепсія молодняку. Гастроентерит. Клоацит. Дистрофія печінки.

5.3. Хвороби обміну речовин

Гіповітамінози А, Д, Е, К. Гіповітамінози групи В. Сечокислий діатез.

Аптеріоз випадання пера. Пероз в індиценят і курчат. Канібалізм. Білом'язова хвороба. Сальпінгоперитоніт (жовтковий перитоніт), ускладнена яйцекладка.

Практичне заняття 28

Проведення лікування та профілактики хвороб птиці з порушенням обміну речовин. Аналіз ефективності лікування.

6. ХВОРОБИ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ

6.1. Хвороби органів травлення і печінки

Стоматит. Гостре розширення шлунка. Диспепсія. Гастроентерит.

6.2. Хвороби обміну речовин

Гіповітамінози А, Д, Е, С і групи В. Аліментарна анемія. Дизурія (підмокання). Сечокам'яна хвороба (уролітіаз).

Практичне заняття 29

Вивчення хвороб хутрових звірів з порушенням обміну речовин. Проведення лікування та профілактики. Аналіз ефективності лікування.

7. ДИСПАНСЕРИЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Визначення, мета, основні завдання, терміни та етапи диспансеризації. Аналіз виробничих показників. Визначення клінічного статусу тварин. Лабораторні дослідження. Оцінка якості кормів. Аналіз годівлі. Аналіз утримання тварин. Аналіз одержаних даних. Висновки та пропозиції.

Особливості проведення диспансеризації: корів і нетелей; телят у родильному відділенні та профілакторії; молодняку в господарствах з виробництва яловичини; молодняку в період вирощування і відгодівлі.

Особливості диспансеризації овець, коней, свиней.

Практичні заняття 30, 31

Диспансеризація корів і нетелей на фермі.

Взяття крові, сечі, молока від тварин контрольних груп для лабораторних досліджень. Оформлення супровідної документації.

Аналіз одержаних даних, висновки та пропозиції.

ХІРУРГІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Програмою освітнього компонента Хірургія ветеринарної медицини передбачено вивчення теоретичного і практичного матеріалу з діагностики, лікування і профілактики хірургічних хвороб тварин.

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів потребу обов'язкового поєднання теоретичного і практичного навчання. Тому викладання освітнього компонента необхідно здійснювати відповідно до сучасних вимог підготовки фахівців, Закону України Про ветеринарну медицину. Крім того, викладач повинен систематично стежити за розвитком науки, розробленням нових методів лікування та включати в навчальний матеріал новітню інформацію.

Міжкомпонентні зв'язки: Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин, Латинська мова, Фармакологія з рецептурою, Патологічна фізіологія та патологічна анатомія сільськогосподарських тварин.

Вивчення хірургічних захворювань проводити за такою орієнтовною схемою: визначення хвороби, етіологія, патогенез, клінічні ознаки, прогноз, лікування, профілактика.

Метою освітнього компонента є теоретичні та практичні павички з діагностики, лікування і профілактики хірургічних захворювань, виконання нескладних операцій, а також з раціонального підковування коней; формувати професійні якості, вміння, поняття, уявлення.

Основними завданнями освітнього компонента Хірургія ветеринарної медицини є вивчення причин і розробка профілактики хірургічних захворювань сільськогосподарських тварин в умовах промислових комплексів (травматизм, хвороби копит і ратиць; хвороби, пов'язані з недостатньою рухливістю тварин); розробка методів фіксації тварин і тимчасового знерухомлення їх, різних приладів та обладнання для проведення масових діагностичних і лікувально-профілактичних обробок, вжиття лікувальних і профілактичних заходів, прийнятих в умовах промислових комплексів, фермерських господарств; формування професійної культури здобувачів освіти.

Як результат вивчення освітнього компонента здобувачі освіти повинені **знати:**

- основи профілактики та лікування хворих тварин в умовах колективних і фермерських господарств з урахуванням особливостей ветеринарного обслуговування індивідуальних селянських господарств в умовах ринкових відносин;

вміти:

- фіксувати тварин;
- стерилізувати шовний і перев'язний матеріали, хірургічні інструменти;
- підготовляти операційне поле та руки до операції, нескладні операції;

- проводити знеболювання, ін'єкції, вливання, пункції.
- володіти технікою накладання швів, пов'язок, навичками з догляду за копитами та копитцями сільськогосподарських тварин;
- застосовувати лікувальні засоби

1. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Хірургія ветеринарної медицини», її зміст, зв'язок з іншими ветеринарними дисциплінами.

Загальна характеристика хірургічних хвороб та завдання хірургії ветеринарної медицини у світлі вимог Закону України Про ветеринарну медицину та Указу Президента України Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки.

Короткий нарис розвитку хірургії ветеринарної медицини. Роль вітчизняних вчених у розвитку хірургії ветеринарної медицини.

1. ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ

1.1. Фіксація тварин

Поняття про фіксацію та її мета. Фіксація тварин у стоячому та лежачому положеннях. Операційні столи для великих та дрібних тварин. Ускладнення під час фіксації тварин і запобігання їм.

Інструкція з охорони праці в лабораторії «Хірургія ветеринарної медицини» під час проведення теоретичних, лабораторних і практичних занять.

Практичні заняття 1—2

Відпрацювання техніки фіксації різних видів тварин у стоячому та лежачому положеннях.

1.2. Основи профілактики хірургічної інфекції та організація хірургічної роботи

Поняття про асептику і антисептику. Види антисептики. Основні шляхи інфікування та запобігання рановій інфекції. Комплексне застосування асептики і антисептики.

Організація хірургічної роботи. Будова і обладнання операційної, перев'язочної та стаціонару для тварин з хірургічними захворюваннями. Підготовка тварин до операції. Утримання та годівля тварин після операції.

Організація хірургічної роботи в господарствах промислового типу, фермерських та індивідуальних селянських, приватних і приватно-орендних господарствах.

Лабораторні заняття 1 - 3

Ознайомлення з перев'язним матеріалом і хірургічною білизною. Підготовка перев'язного матеріалу та хірургічної білизни до стерилізації. Проведення стерилізації в автоклаві, текучою парою, прасуванням, кип'ятінням.

Стерилізація інструментів, скляних і гумових предметів кип'ятінням. Стерилізація інструментів антисептичними речовинами, обпалюванням і сухим жаром. Стерилізація матеріалів для швів.

Обробка рук класичними та сучасним способами.

Стерилізація гумових рукавичок і проведення в них операцій.

Обробка операційного поля.

1.3. Знеболювання

Значення знеболювання в хірургії ветеринарної медицини. Види знеболювання: загальне знеболювання або наркоз, нейролептаналгезія та місцеве знеболювання (анестезія).

Поняття про наркоз і його види. Способи застосування наркозу. Загальна підготовка тварин перед даванням наркотичних речовин: голодна дієта, промедикація. Потенційований наркоз. Показання та протипоказання до застосування наркозу. Наркоз коней, великої рогатої худоби, овець, кіз, свиней, собак, котів, кролів, птахів.

Ускладнення під час наркозу та боротьба з ним. Зняття наркозу.

Поняття про нейролептаналгезію та міорелаксанти. Місцеве знеболювання і його види. Поверхнева, інфільтраційна (пряма, тугий повзучий інфільтрат за Вишневським, циркулярна), провідникова (регіональна), спинномозкова (епідуральна), внутрішньосудинна, внутрішньокісткова анестезії.

Ускладнення при місцевому знеболюванні, запобігання їм та їх усунення.

Лабораторні заняття 4, 5

Приготування розчинів для наркозу. Проведення наркозу. Контроль за перебігом наркозу. Проведення нейролептичного знеболювання у тварин.

Приготування розчинів анестетиків. Проведення прямої інфільтраційної анестезії, провідникової анестезії п'ястка (плесна), крижової епідуральної анестезії.

1.4. Елементи хірургічних операцій

Поняття про хірургічні операції. Класифікація хірургічних операцій. Зміст операцій. Роз'єднання тканин. Способи роз'єднання -м'яких тканин (розрізуванням, розсуванням, відтисканням або віддавленням). Роз'єднання кісткової тканини (остеотомія, резекція, трепанація, ампутація). Інструменти для роз'єднання тканин.

Кровотеча і її види та їх характеристика. Способи припинення кровотеч (мимовільне припинення кровотечі, тимчасова і остаточна зупинка кровотечі). Втрата крові, запобігання їй. Поняття про переливання крові та її замінників.

Способи з'єднання тканин. Хірургічні інструменти для з'єднання тканин, види швів. Склеювання тканин.

Практичні заняття 3, 4

Техніка роз'єднання тканин, припинення кровотечі, накладання і зняття швів.

1.5. Ін'єкції, вливання, пункції

Загальне поняття про ін'єкції, вливання і пункції. Інструменти й апарати для ін'єкцій, вливань і пункцій. Кровопускання.

Практичне заняття 5

Оволодіння технікою ін'єкцій, пункцій вен та внутрішньовенних вливань.

1.6. Запобігання роγοутворенню у телят і позбавлення рогів дорослої великої рогатої худоби

Анатомо-топографічні дані рога. Показання до запобігання росту рогів у телят і обезрожування дорослої великої рогатої худоби.

Способи запобігання росту рогів у телят (хімічний, термічний, кривавий) і декорнуації дорослої рогатої худоби (безкровний, кривавий).

Практичні заняття 6, 7

Способи запобігання росту рогів у телят (хімічний, термічний, кривавий).

Способи видалення рогів у великої рогатої худоби (кривавими та безкровним способами).

1.7. Пов'язки

Поняття про пов'язку. Перев'язний матеріал і форми його застосування. Види пов'язок та їх різновиди (косинкові, правдоподібні, бинтові, спеціальні або типові, каркасні, лігатурні, клейові, іммобілізуючі).

Практичне заняття 8

Техніка накладання бинтових пов'язок на різні ділянки тіла тварин.

1.8. Кастрація тварин

Поняття про кастрацію. Способи кастрації самців. Кривавий - відкритий і закритий з повним видаленням статевих залоз і часткове видалення елементів статевих залоз (паренхіми сім'яників, хвостів придатків). Безкровний (перкутанний) спосіб кастрації: дія на сім'яні канатики (передавлювання, перев'язування, підшкірний розрив сім'яного канатика); дія на сім'яники (компресійна кастрація, штучний крипторхізм). Економічна ефективність кастрації сільськогосподарських тварин. Можливі ускладнення при кастрації самців.

Кастрація жеребців, бугаїв, баранів, козлів, кнурів, псів, котів. Кастрація самців хутрових звірів. Кастрація свинок, її економічна ефективність.

Практичні заняття 9-13

Підготовка та фіксація биків. Кастрація відкритим, закритим способами та за допомогою щипців Телятнікова.

Кастрація молодих баранів відкритим і закритим способами. Кастрація старих баранів. Кастрація кнурів відкритим і закритим способами.

Підготовка жеребців до кастрації. Відкритий та закритий способи кастрації.

Загальні зауваження. Підготовка до операції і фіксація тварин. Знеболювання. Кастрація через праву здухвинну ділянку та по білій лінії. Утримання тварин після операції.

Кастрація псів і котів. Кастрація кролів. Кастрація самців хутрових звірів.

2. ЗАГАЛЬНА ТА СПЕЦІАЛЬНА ХІРУРГІЯ

2.1. Загальні дані про хірургічні захворювання тварин, методи їх лікування і профілактики

Класифікація хірургічних захворювань. Асептичні та септичні (інфекційні) захворювання. Патогенез запальних хірургічних захворювань. Закінчення хірургічних захворювань.

Загальні принципи і методи лікування хірургічно хворих тварин. Оперативні методи лікування. Етіотропна або причинна терапія. Патогенетична терапія. Замісна (заступна) терапія. Неспецифічна стимулююча терапія. Фізичні методи лікування. Комплексна терапія. Профілактика хірургічних захворювань.

Практичні заняття 14,15

Техніка виконання поперекової (паранефральної) новокаїнової блокади, надплевральної блокади черевних нервів і пограничних симпатичних стовбурів

за В.В. Мосіним, блокада нервів вимені у корів за Д.Д. Логвиновим і Б.О. Башкировим.

Набуття практичних навичок з застосування холодних (охолоджуючі компреси, сухий холод, холодні ножні ванни) та теплових процедур (водний і спиртовий зігріваючі компреси, паролікування, парафінолікування процедур, озокеритолікування) і масажу.

2.2. Хірургічна інфекція та її клінічний прояв

Загальне поняття про інфекцію, мікробне забруднення або контамінацію рани, ранова мікрофлора, інфекція. Роль мікро- і макроорганізмів у розвитку інфекції. Види хірургічної інфекції.

Гнійна інфекція і клінічні форми її прояву. Гнійні захворювання шкіри і підшкірної клітковини: фурункул, карбункул, абсцес, флегмона, сепсис.

Анаеробна інфекція. Гнильна інфекція. Специфічна інфекція: актиномікоз, ботріомікоз, правець, бруцельоз, некробактеріоз.

Практичне заняття 16

Дослідження тварин при асептичних і гнійних захворюваннях. Лікування тварин при асептичних і гнійних захворюваннях.

2.3. Ушкодження (травми)

Поняття про травму і травматизм. Класифікація травм: фізичні, хімічні, біологічні. Види травматизму: внутрішньогосподарський, кормовий, травматизм сторонніми тілами, транспортний, родовий, експлуатаційний, воєнний. Основи профілактики травматизму в тварин. Вплив ушкоджень на організм: непритомність, колапс, асептична резорбтивна гарячка, шок, його етіологія, симптоми, діагноз, прогноз, лікування.

Закриті ушкодження м'яких тканин: удар, розтяг, розрив, струс, гематома, лімфоекстравазат.

Відкриті ушкодження тканин (рани). Класифікація ран. Симптоми ран. Біологія раневого процесу. Види загоєння ран: первинним натягом, вторинним натягом, загоєння під струпом. Ускладнення при загоєнні ран. Особливості загоєння ран у різних видів тварин. Принципи лікування ран. Перша допомога при пораненнях. Лікування асептичних (операційних) ран. Лікування свіжих випадкових ран. Хірургічна обробка ран: первинна, повторна. Способи первинної хірургічної обробки ран: розтин, часткове і повне вирізування. Лікування інфікованих ран. Рани окремих органів і ділянок тіла, особливості їх перебігу й лікування.

Опіки: термічні, хімічні, електричні, променеві. Відмороження. Перша допомога при відмороженнях. Електротравми. Перша допомога при електротравмах.

Практичні заняття 17,18

Дослідження загального стану пораненої тварини. Зовнішнє дослідження рани. Внутрішнє дослідження рани і хірургічна її обробка. Тампонада рани і накладання кровоспинного джгута.

Ознайомлення з загальними правилами перев'язування ран. Застосування антисептичних речовин на рану.

2.4. Змертвіння, виразки, нориці

Види змертвіння: некроз, волога та суха гангрена. Виразки та їх класифікація.

Норицева хвороба.

2.5. Новоутворення

Доброякісні і злоякісні пухлини. Клінічні ознаки та діагностика пухлин. Загальні принципи лікування при новоутвореннях.

2.6. Хвороби шкіри

Загальні прояви хвороб шкіри. Екзема. Дерматит, його види: травматичний, медикаментозний, бардяний (токсичний), верукозний, гангренозний, алергічний.

2.7. Хвороби кровоносних і лімфатичних судин

Флебіти і тромбофлебіти. Запалення лімфатичних судин (лімфангоїт або лімфангіт). Запалення лімфатичних вузлів (лімфанодулїт або лімфаденїт).

2.8. Хвороби периферичних нервів

Загальні відомості про парези і паралічі нервів. Паралічі окремих нервів: лицевого, трійчастого, надлопаткового, променевого, сідничного, стегнового.

2.9. Хвороби в ділянці голови і шиї

Хвороби зубів: неправильний розвиток, ненормальне стирання, карієс, пульпіт, альвеолярний періодонтит, запалення лобної пазухи, верхньощелепної (гайморової) пазухи. Ушкодження рогового відростка у жуйних тварин. Хвороби вуха.

2.10. Хвороби в ділянці черева і прямої кишки

Грижі, їх види. Пупкові грижі, їх класифікація. Травматичні грижі черевної стінки та випадання органів під шкіру. Відсутність заднього проходу у новонароджених. Непрохідність прямої кишки. Випадання прямої кишки.

Практичні заняття 19, 20

Техніка операції при пупкових грижах без ампутації грижового мішка та з ампутацією. Проведення операції при інтравагінальних грижах.

Резекція прямої кишки при її випаданні. Створення штучного анального отвору у тварин за його відсутності.

2.11. Хвороби сечостатевих органів

Запалення сім'яників. Запалення препуція. Фімоз. Парафімоз. Післякастра-ційні запальні ускладнення.

2.12. Діагностика хвороб кінцівок

Загальні відомості про хвороби кінцівок та економічні збитки, яких вони завдають. Види і ступені кульгавості.

Практичне заняття 21

Ознайомлення з планом збирання анамнезу при хворобах кінцівок. Освоєння методики загального дослідження тварин з хворобами кінцівок. Визначення виду кульгавості. Техніка дослідження окремих тканин і анатомічних ділянок кінцівок.

2.13. Хвороби м'язів

Запалення м'язів (міозит): травматичний, ревматичний, гнійний. Міопатози. Атрофія м'язів. Розрив м'язів.

2.14. Хвороби сухожилків і сухожилкових піхов

Короткі анатоμο-топографічні дані. Розтяг і розрив сухожилків. Запалення сухожилків (тендиніт). Запалення сухожилкових піхов (тендовагініт). Особливості хвороб окремих сухожилків і сухожильних піхов.

2.15. Хвороби слизових і синовіальних сумок

Загальні відомості про сумки. Особливості ушкодження окремих слизових і синовіальних сумок. Запалення сумок (бурсит).

2.16. Хвороби суглобів

Загальні відомості про суглоби. Удари, розтяги, рани суглобів. Вивихи. Асептичне і гнійне запалення суглобів. Хронічний деформуючий артрит. Артроз. Особливості клінічного перебігу і лікування окремих суглобів.

2.17. Хвороби кісток і окістя

Загальні відомості про кістку. Запалення окістя. Запалення кісткової речовини. Запалення кісткового мозку. Переломи кісток. Загоювання переломів кісток, їх лікування та профілактика.

Практичне заняття 22

Оволодіння техніками накладання імпрізованих шинних пов'язок, гіпсової пов'язки на ділянку пальця у тварини, технікою виготовлення гіпсових бинтів, зняття гіпсової пов'язки.

2.18. Хірургічні хвороби тварин у промислових комплексах

Закриті і відкриті ушкодження. Ушкодження сухожилків. Артрита і бурсити. Хвороби копитець, ушкодження хвоста. Основи профілактики хірургічних захворювань у промислових комплексах.

Практичне заняття 23

Оволодіння технікою ампутації хвоста.

3. ОРТОПЕДІЯ

3.1. Короткі відомості про будову і функцію копит

Характеристика (будова) нормальних копит у коней, копитець у великої рогатої худоби, овець, кіз і свиней. Ріст і фізичні властивості копитового рогу, функціональні особливості пальців і копитець (механізм копит і копитець).

3.2. Хвороби копит

Загальні відомості про хвороби копит. Економічні збитки при захворюваннях копит. Рани вінчика. Флегмона вінчика. Рани в ділянці м'якуша і подошви. Гнійний розпад стрілки у коней. 11 одо дерматити: асептичний, ревматичний і ламініт, гнійний, некротичний і гангренозний. Гнійний подартрит у великої рогатої худоби. Хвороби копитець у великої рогатої худоби: пододерматит, ламініт, короніт, виразка м'якуша, лімакс. Хвороби копитець у овець. Хвороби копитець у свиней. Основні принципи профілактики захворювань копит.

Практичне заняття 24

Дослідження тварин при хворобах копит (поставка грудних і тазових кінцівок, огляд, пальпація, перкусія копит), діагностична провідникова анестезія, дослідження копитного суглоба. Лікування по до дерматитів, флегмони вінчика, м'якуша, хвороб копитець у великої рогатої худоби і свиней.

3.3. Профілактика хвороб копит, догляд за копитами

Профілактика захворювань у великої рогатої худоби. Доцільність застосування копитних ванн: формалінові, міднокупоросні, мішані і дубль-

ванни та лікувальні. Профілактика захворювань копитець у свиней і копит у коней. Деформації і дефекти копитцевого рогу у великої рогатої худоби. Профілактика захворювань копит в умовах промислового комплексу.

Практичне заняття 25

Фіксація та фіксаційні пристосування для догляду за копитцями. Ознайомлення з інструментом для розчищення. Розчищення копитець.

3.4. Підковування коней

Будова і обладнання кузні. Матеріали для виготовлення підків та опис підкови. Знімання старої підкови, виготовлення нової підкови та прикріплення її до копита.

Практичне заняття 26

Ознайомлення з будовою та обладнанням кузні. Ознайомлення з правилами поводження з конем під час підковування та огляд тварини перед підковуванням. Підковування коней з правильними копитами. Оцінювання якості підковування.

4. ОФТАЛЬМОЛОГІЯ

4.1. Способи дослідження очей у тварин

Короткі анатоμο-фізіологічні відомості про орган зору. Загальне дослідження зорової здатності тварин. Огляд органа зору. Пальпація, кератоскопія. Дослідження боковим фокусним освітленням. Пуркінє-сансоновські зображення. Дослідження офтальмоскопом.

4.2. Хвороби очей

Запалення повік. Запалення слизової оболонки ока. Рани рогівки. Запалення рогівки. Запалення райдужної оболонки, війкового тіла і судинної оболонки. Запалення сітківки. Періодичне запалення очей. Гнійний паннофтальміт.

Практичне заняття 27

Оволодіння технікою закапування та промивання ока, ін'єкцій, закладання мазі та припікання, застосування очних лікувальних плівок під час лікування тварин з хворобами очей.

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У ВЕТЕРИНАРНІЙ МЕДИЦИНІ

Метою викладання освітнього компонента є надання здобувачам освіти спеціальних знань і вмінь щодо здійснення підприємницької діяльності та управління суб'єктам підприємства в різних галузях, зокрема в галузі сільськогосподарського виробництва та агробізнесу щодо маркетингу та маркетингової діяльності суб'єктів підприємництва.

Основними завданнями освітнього компонента є:

- засвоєння здобувачами освіти теоретичних знань, що передбачені навчальною програмою з освітнього компонента «Менеджмент та маркетинг у ветеринарній медицині»;

- формування спеціальних професійних умінь та навичок щодо роботи в управлінській структурі сільськогосподарських підприємств та підприємств у галузі ветеринарної медицини (лікарні ветеринарної медицини, пункти, ветеринарні аптеки, клініки тощо)

- організація маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема підприємств, зайнятих в галузі ветеринарної медицини за напрямками:

- маркетингові дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища;
- організація служби маркетингу на підприємстві;
- розробка та реалізація збутової політики підприємства.

- розробка та впровадження бізнес-плану розвитку сільськогосподарських підприємств та підприємств ветеринарної медицини (лікарні ветеринарної медицини, пункти, ветеринарні аптеки, клініки тощо)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні **знати:**

- суть основних положень і категорій менеджменту та маркетингу;
- функції менеджменту та маркетингу;
- систему методів управління;
- зміст процесів та технології управління;
- основи планування, здійснення мотивування та контролювання;
- показники ефективності системи менеджменту;

вміти:

- планувати діяльність галузі та персоналу;
- аналізувати структуру управління організацій;
- здійснювати підбір кваліфікованих працівників;
- розробляти засновницькі документи (посадові інструкції, статuti, положення про структурні підрозділи);
- складати маркетингові, фінансові та бізнес-плани.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Маркетинг та маркетингова діяльність підприємств у галузі сільського господарства та ветеринарної медицини

Природа маркетингу, його сутність та визначення. Основні принципи, цілі, функції та напрями маркетингової діяльності. Фундаментальні поняття маркетингу: потреби та запити, товари та послуги, споживча цінність, задоволення та якість, обмін, угода, ринок. Комплекс маркетингу.

Види маркетингу залежно від орієнтації маркетингової діяльності, сфери застосування маркетингової політики підприємства, видів купівельного попиту тощо.

Маркетингові дослідження та маркетингова інформаційна система в сільськогосподарських та ветеринарних підприємствах, ветеринарних аптеках.

Мікро та макросередовище сільськогосподарських та ветеринарних підприємств, ветеринарних аптек.

Маркетингова та товарна політика. Структура та цілі маркетингової товарної політики сільськогосподарських і ветеринарних підприємств. Життєвий цикл товару, характеристика його основних етапів у галузі сільського господарства та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

Маркетингова цінова політика. Сутність та роль маркетингової цінової політики. Стратегії й методи ціноутворення під час реалізації сільськогосподарської продукції та засобів ветеринарної медицини.

Комплекс маркетингових комунікацій. Основні елементи: реклама, стимулювання збуту, пропаганда (PR), персональний продаж, прямий маркетинг. Організація діяльності служби маркетингу в сільськогосподарських підприємствах, ветеринарних клініках, ветеринарних аптеках.

Практичне завдання 1

Проведення маркетингового дослідження на предмет можливості організації ветеринарної аптеки.

Застосування різноманітних методів ціноутворення під час організації ветеринарної аптеки.

2. Менеджмент та управлінська діяльність

Системний підхід до управління підприємством у галузі сільськогосподарських підприємств, ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини. Принципи управлінської діяльності (менеджменту). Функції менеджменту (планування, організація, мотивація, координація, контроль). Інструменти впливу на людей (ієрархія, ринок, культура організації).

Влада в менеджменті та її значення в управлінні людьми. Лідерство. Стилі лідерства. Формальні та неформальні відносини в колективі.

Прийняття управлінських рішень у процесі менеджменту підприємницьких структур, сільськогосподарських підприємств, ветеринарних клінік та ветеринарних аптек.

Управління конфліктами в трудових колективах суб'єктів підприємницької діяльності.

Практичне завдання 2

Дослідження принципів, функцій і методів управління та можливості їх застосування в керівництві малого підприємства в галузях сільськогосподарських підприємств, ветеринарних практик та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

3. Управління підприємницькою діяльністю. Менеджмент малого підприємництва

Особливості управління в малому підприємстві в галузі сільськогосподарського виробництва, ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

Формування колективу та стратегія розвитку персоналу малого підприємства.

Практичне завдання 3

Участь у розробці й прийнятті управлінського рішення. Ділова гра щодо розв'язання управлінських ситуацій.

4. Економічні та правові засади підприємництва в Україні

Поняття та роль підприємництва і агробізнесу в умовах розвитку ринкової економіки. Суб'єкти підприємництва. Власність як економічна основа бізнесу. Особливості, етапи та темпи розвитку підприємництва в Україні. Господарський Кодекс України (Глава 4 «Господарська комерційна діяльність (підприємництво)»).

Особливості організації агробізнесу, його стратегія і тактика. Рушійні сили та елементи системи бізнесу. Підприємництво як елемент бізнесу і тип господарювання.

Агробізнес як новий спосіб ведення сільського господарства.

Особливості організації підприємницької діяльності в галузі ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини (ветеринарні аптеки).

Принципи підприємницької діяльності (Господарський кодекс України, глава 4, стаття 44).

Свобода і право на підприємницьку діяльність. Обмеження і ліцензування видів підприємницької діяльності.

Процедура ліцензування ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

Система і структура правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність:

- Господарський кодекс України;
- Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок ліцензування підприємницької діяльності” від 03.07.1998 р. № 1020
- Указ Президента України “Про запровадження єдиної державної регуляторної політики в сфері підприємництва”.

Органи державного регулювання підприємництва, їх функції. Фонди підтримки підприємництва в Україні. Регіональні програми підтримки підприємництва.

Програма державної підтримки підприємництва: створення правової і нормативної бази; побудова належної фінансово-кредитної системи; забезпечення матеріальних умов; формування ринкової інфраструктури; забезпечення додержання конкурентного режиму господарювання.

Економічне забезпечення підприємницької діяльності: визначення мети та способу її досягнення; опрацювання плану діяльності; ресурсне забезпечення.

Практичні завдання 4, 5

Дослідження нормативної і законодавчої бази, що забезпечує підприємницьку діяльність в Україні.

Дослідження принципів формування засновницьких документів, їх завдань та змісту.

5. Виробнича діяльність підприємницьких структур.

Бізнес-планування

Створення матеріальних благ і прибутку – основа функціонування виробництва. Комерційний розрахунок як метод ведення виробничо-господарської діяльності.

Загальні засади планування підприємницької діяльності в галузях сільськогосподарського виробництва роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини. Види підприємницьких проектів, їх специфіка і завдання.

Бізнес-план як інструмент виробничої діяльності. Особливості розробки бізнес-планів підприємств агропромислового комплексу, ветеринарних клінік та ветеринарних аптек.

Зміст бізнес-плану, його структура і логіка розробки.

Практичні завдання 6–8

Складання та оформлення бізнес-плану. Логіка опрацювання та структура бізнес-плану. Визначення цілей діяльності підприємства. Складання плану маркетингу, оцінювання ризику та страхування. Фінансовий план. Виробничий план. Складання резюме. Ділова гра “Захист бізнес-плану”.

ОХОРОНА ПРАЦІ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

1.1. Міжнародні норми в галузі охорони праці

Предмет, місце і значення курсу «Охорона праці в галузі». Стан охорони праці на сільськогосподарських підприємствах і комплексах. Міжнародні норми в галузі охорони праці. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Конвенція Міжнародної організації праці № 184 2001 р. “Про безпеку та гігієну праці в сільському господарстві”, ратифікована Законом України від 1 квітня 2009 р. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці.

1.2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі

Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. Показчик нормативно-правових актів з питань охорони праці. Порядок атестації робочих місць на відповідність нормативним актам про охорону праці.

Практичне заняття 1

Розробка інструкції з охорони праці.

1.3. Система управління охороною праці в організації.

Державний нагляд і громадський контроль

Органи державного управління охороною праці та їх повноваження.

Організація охорони праці на сільськогосподарських підприємствах, комплексах, у фермерських та індивідуальних господарствах. Розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців організації, підприємства галузі. Контроль за станом охорони праці.

Планування заходів з охорони праці. Облік, аналіз і оцінка стану охорони праці. Галузеві системи управління охороною праці. Регіональні системи управління охороною праці.

Державний нагляд і громадський контроль. Органи державного нагляду за охороною праці. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Держгірпромнагляд.

1.4. Травматизм та професійні захворювання в галузі.

Розслідування нещасних випадків

Загальні положення та визначення. Обставини, за яких проводиться розслідування. Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом.

Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Організація розслідування, склад комісій з розслідування, основні документи.

Розслідування та облік аварій. Розслідування та облік нещасних випадків невикробничого характеру.

Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин. Основні причини виробничих травм і професійних захворювань робітників тваринництва та м'ясної промисловості.

Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі.

Практичне заняття 2

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві.

1.5. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві

Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування.

Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

2.1. Загальні положення щодо організації виробничих процесів у тваринництві

Небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Вимоги до персоналу, що бере участь у виробничому процесі. Вимоги до території, виробничих приміщень, майданчиків. Вимоги до організації й виконання виробничих процесів із підвищеним рівнем безпеки.

2.2. Виробнича санітарія і гігієна праці в тваринництві

Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в галузі. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил. Виробничі випромінювання. Мікроклімат. Правила особистої гігієни. Запобігання захворюванню працівників тваринництва хворобами, спільними для людей і тварин.

Вимоги щодо безпеки в лабораторіях ветеринарної медицини. Засоби індивідуального захисту.

2.3. Вимоги безпеки до виробничого обладнання та організація робочих місць

Вимоги безпеки під час експлуатації основного технологічного обладнання, підготовки сировини та виробництва продукції. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць. Гарантування безпеки контрольно-вимірювальних приладів, автоматизованих систем управління, сигналізації та зв'язку.

Електробезпека.

2.4. Правила охорони праці в лабораторіях ветеринарної медицини.

Вимоги безпеки під час роботи в хімічних лабораторіях

Застосовування правил під час виконання робіт у лабораторіях. Електробезпека. Пожежна безпека. Відповідальність.

2.5. Вимоги безпеки під час ветеринарного обслуговування тварин та до проведення технологічних процесів виробництва

Догляд за тваринами на заразні хвороби. Проведення ветеринарно-санітарних заходів. Дослідження та розтин трупів. Штучне осіменіння тварин.

Вимоги безпеки під час виробництва, приймання та термічної обробки продукції. Вимоги безпеки з центрифугами, сепараторами, фаршмішалками. Вимоги безпеки під час експлуатації насосів, стерилізаторів, систем під тиском. Вимоги безпеки під час експлуатації лебідок, конвеєрів. Транспортування вантажів.

2.6. Правила техніки безпеки під час роботи з тваринами

Заходи безпеки під час обслуговування великої рогатої худоби. Утримання свиней. Утримання овець. Заходи безпеки під час обслуговування і використання коней. Вимоги щодо безпеки під час утримання дрібних тварин і птиці. Вимоги безпеки у бджільництві.

2.7. Вимоги безпеки під час одержання продукції тваринництва та роботи з тваринами

Вимоги безпеки під час приготування та заготівлі кормів. Вимоги безпеки під час навантаження, транспортування та роздавання кормів. Вимоги безпеки під час доїння та первинного оброблення молока. Вимоги безпеки під час прибирання, видалення, обробки та зберігання гною. Транспортування, перегін та випасання тварин.

3. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

3.1. Основні заходи пожежної профілактики в сільському господарстві

Особливості гасіння пожеж на об'єктах сільськогосподарського призначення. Класи виробничих і складських приміщень з вибухової та пожежної небезпеки. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

Протипожежні перешкоди. Гарантування безпечної евакуації персоналу, тварин та птиці. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. Державний пожежний нагляд.

Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби гасіння пожеж. Протипожежне водопостачання. Первинні засоби пожежогасіння

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі в галузі ветеринарної медицини, здійснювати діагностику, лікування та профілактику патологій заразної і незаразної етіології відповідно до спеціальності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів біології та прикладних наук та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності

ЗК1. - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК2. - Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. - Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4. - Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК5. - Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК6. - Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. - Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні компетентності

СК1. Здатність встановлювати вид та клас тварин, особливості будови клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних видів.

СК 2. Здатність відбирати, етикетувати і упаковувати матеріал для лабораторних досліджень та оформлювати супровідні документи на нього.

СК 3. Здатність аналізувати дані анамнезу, епізоотичної ситуації, результатів клінічних і лабораторних досліджень з метою своєчасної діагностики хвороб різної етіології.

СК 4. Здатність виконувати профілактичні ветеринарно-санітарні заходи, карантинування та своєчасну ізоляцію хворих і підозрілих на захворювання тварин з метою запобігання захворюванню та загибелі тварин.

СК 5. Здатність здійснювати облік ветеринарних препаратів, засобів та іншого ветеринарного майна, забезпечувати їх збереження, раціональне використання.

СК 6. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики, благополуччя тварин у професійній діяльності.

СК 7. Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці під час фахової діяльності.

СК 8. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

СК10. Здатність використовувати знання й практичні навички у випадках виникнення та ліквідації заразних хвороб.

СК11. Здатність контролювати дотримання ветеринарних вимог під час виробництва продукції тваринництва.

СК13. Здатність поширювати ветеринарні знання серед населення й працівників тваринництва, господарств різних форм власності.

СК14. Здатність планувати професійну діяльність та оформлювати звітну, облікову і довідкову документацію.

Зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

РН1. Спілкуватись державною та іноземною мовами в у тому числі з професійних питань.

РН2. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

РН3. Використовувати дані анамнезу, епізоотичної ситуації, результати клінічних, лабораторних, інструментальних та інших досліджень.

РН4. Застосовувати методи відбору зразків продукції тваринного, рослинного та біотехнологічного походження.

РН5. Встановлювати діагноз хвороби на основі виявлених характерних патологоанатомічних змін в уражених органах і тканинах під час розтину трупів тварин.

РН6. Дотримуватися основних понять з біобезпеки, біоетики, добробуту тварин.

РН7 Здійснювати пошук та аналіз інформації з різних джерел та володіти комп'ютерними програмами.

РН9. Брати участь у розробленні карантинних та оздоровчих заходів, застосовувати методи терапії тварин і профілактики хвороб різної етіології.

РН10. Дотримуватися принципів роботи та правил експлуатації обладнання, приладів, інструментів, що застосовуються у ветеринарній медицині.

РН11. Знати правила зберігання фармацевтичних засобів і біопрепаратів, шляхи їх застосування, раціонально використовувати ветеринарні засоби, обладнання та інше ветеринарне майно.

РН12. Проводити дезінфекцію, дезінсекцію, дератизацію та інші заходи з профілактики хвороб заразної етіології.

РН13. Застосовувати основи технології виробництва і переробки продукції тваринного походження, методами і методиками оцінювання безпечності та якості продукції тваринного походження, харчових продуктів, кормів і води.

РН14. Застосовувати зоогігієнічні і ветеринарні правила утримання та годівлі тварин.

РН15. Дотримуватися правил безпеки життєдіяльності й охорони праці за фахової діяльності.

РН16. Планувати професійну діяльність та оформлювати звітну, облікову і довідкову документацію.

РН 17. Застосовувати принципи та методи маркетингу і менеджменту у ветеринарній медицині.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ(ТЕОРЕТИЧНІ)

Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин

1. Охарактеризуйте визначення, причини, клінічні ознаки, діагностику і назначте лікування при ви паданні піхви.

2. Вкажіть причини, клінічні ознаки, діагностику і назначте лікування залежування вагітних тварин.

3. Назвіть причини, клінічні ознаки та назначте лікування затримання посліду.

4. Охарактеризуйте причини маститів та їх класифікацію.

5. Охарактеризуйте визначення, причини, клінічні ознаки, діагностику і назначте лікування післяродового парезу у корів.

6. Назвіть методи штучного осіменіння корів і опишіть один із них.

7. Дайте визначення фізіологічному поняттю запліднення та назвіть періоде розвитку плода.

8. Вкажіть причини, клінічні ознаки, діагностику і назначте лікування запалення пупка.

9. Вкажіть причини, клінічні ознаки, діагностику і назначте лікування випадання матки.

10. Охарактеризуйте акушерськими термінами взаємовідношення плода до родових шляхів матері.

11. Назвіть причини, клінічні ознаки та назначте лікування асфіксії новонароджених.

12. Назвіть причини, клінічні ознаки та назначте лікування передчасних перейм і потуг.

13. Назвіть причини, клінічні ознаки та назначте лікування післяродового вестибуловагініту.

14. Назвіть причини, клінічні ознаки та назначте лікування субінволюції матки.

15. Охарактеризуйте способи зберігання сперми.

16. Дайте визначення поняттям "неплідність", "яловість" та їх класифікація.

17. Дайте визначення , що таке аборти та їх класифікація.

Внутрішні незаразні хвороби

1. Охарактеризуйте плеврит та обґрунтуйте найбільш раціональні методи його лікування.

2. Охарактеризуйте стоматит та обґрунтуйте найбільш раціональні методи його лікування.

3. Охарактеризуйте закупорення стравоходу та обґрунтуйте найбільш раціональні методи його лікування.

4. Охарактеризуйте гіпотонію й атонію передшлунків та вкажіть диференціальну діагностику даного захворювання.

5. Охарактеризуйте тимпанію рубця та обґрунтуйте найбільш раціональні методи її лікування.

6. Охарактеризуйте травматичний ретикуліт і ретикулогіперитоніт та обґрунтуйте найбільш раціональні методи його лікування.

7. Охарактеризуйте закупорення книжки та вкажіть диференціальну діагностику даного захворювання.

8. Охарактеризуйте гостре розширення шлунка та обґрунтуйте найбільш раціональні методи його лікування.

9. Охарактеризуйте хімостаз і копростаз та обґрунтуйте найбільш раціональні методи їх лікування.

10. Охарактеризуйте гепатит та обґрунтуйте найбільш раціональні методи його лікування.

11. Охарактеризуйте метеоризм кишечника та обґрунтуйте найбільш раціональні методи його лікування.

12. Охарактеризуйте ентералгію та обґрунтуйте найбільш раціональні методи її лікування.
13. Охарактеризуйте сонячний удар і тепловий удар та обґрунтуйте найбільш раціональні методи їх лікування.
14. Охарактеризуйте отруєння кухонною сіллю та обґрунтуйте особливості діагностики даного захворювання.
15. Охарактеризуйте отруєння нітратами і нітритами та обґрунтуйте особливості діагностики даного захворювання.
16. Охарактеризуйте остеодистрофію та обґрунтуйте особливості профілактики даного захворювання.
17. Охарактеризуйте міоглобінурію та обґрунтуйте особливості профілактики даного захворювання.
18. Охарактеризуйте диспепсію новонароджених та вкажіть диференціальну діагностику даного захворювання.
19. Охарактеризуйте бронхопневмонію молодняку великої рогатої худоби та вкажіть диференціальну діагностику даного захворювання.
20. Охарактеризуйте аліментарну анемію та обґрунтуйте особливості профілактики даного захворювання.
21. Охарактеризуйте білом'язову хворобу та обґрунтуйте особливості профілактики даного захворювання.
22. Охарактеризуйте значення диспансеризації у профілактиці хвороб тварин і підвищенні їх продуктивності.

Хірургія ветеринарної медицини

1. Охарактеризуйте асептику. Основні шляхи інфікування та запобігання рановій інфекції.
2. Дати характеристику антисептики та її видів.
3. Охарактеризуйте стерилізацію хірургічних інструментів різними способами.
4. Дайте характеристику підготовки рук та операційного поля різними способами.
5. Дайте характеристику наркозу і його видів.
6. Охарактеризуйте місцеве знеболення і його види.
7. Проаналізуйте роз'єднання (розріз, розсування, віддавлення) та з'єднання тканин (види швів).
8. Дайте характеристику пов'язок та її видів.
9. Охарактеризуйте види кровотеч та способи їх спинення.
10. Охарактеризуйте кривавий закритий спосіб кастрації
11. Проаналізуйте запалення культі сім'яного канатику (причини, клінічні ознаки, лікування).
12. Проаналізуйте хірургічну інфекцію та її види (гнійна, анаеробна, специфічна) .

13. Дайте характеристику видам і ступеням кульгавості.
14. Проаналізуйте ушиб (забій) клінічні ознаки, лікування.
15. Дайте характеристику рани (визначення, симптоми, класифікація).
16. Дайте характеристику класифікації хірургічних хвороб тварин.
17. Проаналізуйте загальні принципи і методи лікування хірургічних хвороб.

Менеджмент та маркетинг у ветеринарній медицині

1. Обґрунтувати суть, принципи та функції менеджменту.
2. Охарактеризувати методи менеджменту.
3. Обґрунтувати суть, значення та принципи підприємництва.
4. Проаналізувати суть, значення та функції бізнес-плану.
5. Дати оцінку структурі бізнес-плану.

Охорони праці

1. Охарактеризуйте правові основи охорони праці.
2. Опишіть порядок розслідування та обліку нещасних випадків.
3. Розкрити суть організації охорони праці у тваринництві на підприємствах.
4. Розкажіть про порядок проведення навчання працівників охорони праці на підприємствах.
5. Охарактеризуйте вимоги до застосування засобів індивідуального та колективного захисту.
6. Охарактеризуйте гігієну праці та мікроклімат промислових та тваринницьких приміщень.
7. Обґрунтуйте норми санітарно-побутового забезпечення працівників на виробництві.
8. Охарактеризуйте загальні вимоги до стану пожежної безпеки на виробничому об'єкті.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ(ПРАКТИЧНІ)

Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин

1. Провести низьку сакральну-епідуральну анестезію корові.
2. Провести дослідження корови на тільність, зовнішніми методами.
3. Провести блокаду по І.І. Магді при маститах.
4. Провести аеротерапію хворій корові при післяродовому парезі.
5. Підготуйте штучну вагіну до роботи.
6. Ввести внутрішньоматково корові таблетку чи свічку.
7. Провести дослідження корови на субклінічний мастит.
8. Провести штучне осіменіння корови візо - цервікальним методом.
9. Провести штучне осіменіння корови ректо - цервікальним методом.

10. Провести штучне осіменіння свиноматки нефракційним методом.
11. Провести провідникову анестезію по Б.А.Башкірову при маститах.
12. Ввести корові внутріщестернально мастисан чи мастиет.
13. Підготуйте піхвове дзеркало до роботи.

Внутрішні незаразні хвороби

1. Виміряти температуру тіла.
2. Підрахувати частоту пульсу і дихання
3. Дослідити шкіру тварин.
4. Дослідити видимі слизові оболонки у корови.
5. Дослідити лімфатичні вузли.
6. Задавати ліки за допомогою гумової пляшки.
7. Задати ліки за допомогою болюсодавача.
8. Провести підшкірну ін'єкцію.
9. Провести внутрішньом'язову ін'єкцію.
10. Провести внутрішньовенне введення ліків.
11. Дослідити чутливість.
12. Ввести магнітний зонд.
13. Поставити очисну клізму свині.
14. Дослідити рубець.
15. Дослідити сітку.
16. Дослідити ротову порожнину.
17. Дослідити рефлекси.
18. Дослідити органи чуття.

Хірургія ветеринарної медицини

1. Повал ВРХ італійським способом.
2. Провести розчищення ратиць у овець.
3. Накласти бинтові пов'язки.
4. Перкутанний спосіб кастрації барана щипцями Бурдіццо.
5. Провести кастрацію кнурця відкритим способом.
6. Провести розчищення ратиць у ВРХ.
7. Застосування ліків при хворобах очей.
8. Техніка масажу.
9. Техніка фіксації передньої кінцівки великих тварин у стоячому положенні.
10. Повал ВРХ способом Гесса.
11. Стерилізація інструментів хімічним способом.
12. Фіксація голови корови за допомогою рук.
13. Підготовка рук до операції.

Менеджмент та маркетинг у ветеринарній медицині

1. Скласти фінансовий розділ бізнес-плану підприємства.

Охорони праці

1. Визначити параметри мікроклімату робочої зони.
2. Визначити небезпечні фізичні і психофізіологічні фактори виробничого середовища та його вплив на людей і тварин в робочій зоні.
3. Оцінити один з методів аналізу виробничого травматизму, обставини надзвичайних ситуацій на підприємствах, де проходили практику.

ОРІЄНТОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВІДПОВІДЕЙ ПІД ЧАС КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Варіант (білет) складається з трьох теоретичних та двох практичних питань освітніх компонентів, які охоплюють матеріал з певної спеціальності/освітньо-професійної програми. Кожне питання оцінюється за національною (5-бальною) системою оцінок «5», «4», «3» і «2».

Знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і практичної підготовки за такими критеріями:

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальних дисциплін, основні положення першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем підготовки, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.
«Добре»	Здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування щодо тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного.
«Задовільно»	Здобувач освіти переважно опанував теоретичні знання навчальних дисциплін, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові

	питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх з майбутньою діяльністю.
«Незадовільно»	Здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисциплін зі спеціальності/ освітньо-професійної програми, не знає визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні мислення та сформованість практичних навичок.

При визначенні остаточної оцінки відповідей на питання екзаменаційних білетів (варіанту) підсумовується загальна кількість отриманих балів і ділиться на число завдань.

При цьому відмінна оцінка виставляється, якщо середній бал більший або дорівнює 4,5. Оцінка «добре» виставляється, якщо середній бал знаходиться в межах 3,5 – 4,4. Оцінка «задовільно» виставляється при середньому балі в межах 2,5 – 3,4.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА І ДЖЕРЕЛА

1. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992 р. № 2498- XII.
2. Про племінну справу у тваринництві - Закон України від 15.12.1993 р. № 3691-ХІІ із змінами та доповненнями.
3. Положення про самостійну роботу студентів у вищих навчальних закладах : Наказ Міністерства освіти України від 2.06.1993 р. № 161.
4. Про затвердження Інструкції зі штучного осіменіння свиней та Інструкції зі штучного осіменіння овець і кіз : Наказ Міністерства аграрної політики України від 13.12.2002 р. № 395.
5. Про затвердження Інструкції зі штучного осіменіння корів і телиць : Наказ Міністерства аграрної політики України від 1.06.2001 р. № 230.
6. Карташов І.І., Шарапа Г.С. Акушерство, гінекологія і штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. - Київ : Вища школа, 1991.
7. Харута Г.Г., Волков С.С., Плахотнюк І.М., Власенко С.А. та ін. Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин : навч. посіб. - Київ : Аграрна освіта, 2013. - 445 с.
8. Яблонський В.А. Практичне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. - Київ : Мета, 2002.
9. Яблонський В. А., Хомич С. П., Каліновський Г. М., Харута Г.Г., Харенко М.І., Завірюха В. І., Любецький В.Й. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. - Вінниця : Нова книга, 2006.
10. Інтернет-ресурси:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>

Електронний підручник Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин : http://nmcbook.com.ua/product_info.php?products_id=117

11. Навчальні відеофільми:

Техніка одержання сперми від бугаїв-плідників.

Організація роботи племпідприємства.

Методи штучного осіменіння корів і телиць.

Оцінка якості сперми.

Штучне осіменіння свиней та інші.

12. Закон України “Про ветеринарну медицину” від 25.06.1992 р. № 2498- XII (із змінами і доповненнями).

13. Левченко В.І., Судаков М.О., Мельник Й.Л. та ін. Клінічна діагностика

хвороб тварин / За ред. В.І. Левченка. - Київ : Урожай, 1995. - 368 с.)

14. Левченко В.І., Влізло В.В., Кондрахін І.П. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин / За ред. В.І. Шевченка. - Біла Церква, 2004. 608 с.

15. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Судаков М.О. та ін. Внутрішні хвороби тварин. Ч. 1. / За ред. В.І. Левченка. - Біла Церква, 1999. - 376 с.

16. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Влізло В.В. та ін. Внутрішні хвороби тварин 4.2.1 За ред. В.І. Левченка. - Біла Церква, 2001. - 544 с.

17. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Богатко Л.М. та ін. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин : практикум I За ред. В.І. Левченка. — Біла Церква, 2000. - 224 с.

18. Левченко В.І., Влізло В.В., Кондрахін І.П. Ветеринарна клінічна біохімія / За ред. В.І. Шевченка і В.Л. Галласа. - Біла Церква, 2002. - 400 с.

19. Левченко В.І., Судаков М.О., Харута Г.Г. та ін. Ветеринарна диспансеризація сільськогосподарських тварин : довідник I За ред. В.І. Левченка. Київ : Урожай, 1991.-304 с.

20. Судаков М.О., Цвіліховський М.І., Береза В.І. та ін. Внутрішні незаразні хвороби тварин / За ред. М.О. Судакова. — Київ : Мета, 2002. - 352

21. Судаков М.О., Береза В.І. та ін. Внутрішні незаразні хвороби сільськогосподарських тварин : практикум. - Київ : Вища школа, 1995. - 206 с.

22. Цвіліховський М.І., Береза В.І., Січкарь В.С. та ін. Внутрішні незаразні хвороби тварин / За ред. М.І. Цвіліховського. - Київ : Аграрна освіта, 2014. - 614 с.

23. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992 р. № 2498- XII (із змінами і доповненнями).

24. Борисевич В.Б., Поваженко І.О., Братюха С.І., Терес М.О., Сухонос В.П., Калиновський Г.М., Міщишин В.Т. Загальна ветеринарна хірургія. - Київ : Вища школа, 1992. -310с.

25. Борисевич В.Б., Борисевич В.Б.,Петренко О.Ф. Загальна ветеринарно- медична хірургія. - Київ : Науковий світ, 2001.

26. Власенко В.М., Тихонюк Л.А., Рубленко В.М. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія. - Біла Церква : БДАУ, 2003.
27. Магда І.І., Власенко В.М., Вороній І.І, та ін. Оперативна хірургія тварин з основами топографічної анатомії і анестезіології. - Київ : Вища школа, 1995.
28. Петренко О.Ф., Борисевич В.Б., Міщишин В.Т., Примак М.І. Хірургія ветеринарної медицини. - Київ : Вища освіта, 2005.
29. Власенко В.М., Тихонюк Л.А., Рубленко В.М. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія. - Біла Церква, 2006.
30. Власенко В.М., Тихонюк Л.А. Словник термінів ветеринарної хірургії : навч. посіб. - Біла Церква : БДАУ, 2008.
1. Власенко В.М., Тихонюк Л.А. Ветеринарна анестезіологія. - Біла Церква : БДАУ, 2000.
31. Лук'яновський В.О., Практикум з хірургії, ортопедії і офтальмології. - Москва: Агропромиздат, 1988.
32. Власенко В.М., Тихонюк Л.А., Ветеринарна анестезіологія. - Біла Церква: БДАУ, 2000.
33. Панько І.С., Власенко В.М., Рубленко М.В., Іздепський В.І., Ільницький М.Г. Загальна ветеринарна хірургія. - Біла Церква, 1999.
34. Панько І.С., Власенко В.М., Гамота А.А. та ін. Спеціальна ветеринарна хірургія. - Біла Церква : БДАУ, 2003.
35. Панько І.С., Власенко В.М., Тихонюк Л.А., Ільницький М.Г. та ін. Довідник з ветеринарної хірургії. - Біла Церква, 2001.
36. Панько І.С. Збірник ситуаційних завдань з ветеринарної хірургії : метод. посіб. - Біла Церква, 2002.
37. Поваженко І.О., Братюха С.І. Спеціальна ветеринарна хірургія. - Київ : Вища школа, 1991.
38. Поваженко І.Е., Братюха С.І., Калиновський Т.Н. Частная ветеринарная хирургия. - Киев : Высшая школа, 1991.
39. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992 р. № 2498-12 ІІ Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 36. - С. 531.
40. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436 (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
41. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
42. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 року № 1576-XII (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>

43. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: від 15 травня 2003 року № 755-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
44. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
45. Краус К. М., Краус Н. М., Радзіховська Ю. М. Менеджмент і маркетинг: посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 241 с.
46. Гонтарева І. В. Підприємництво: підручник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.
47. Маркетинг: навчальний посібник / Н. Іванечко, Т. Борисова, Ю. Процишин. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 180 с.
48. Мазур К.В., Кубай О.Г. М 13 Менеджмент аграрного підприємства: навчальний посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 284 с.
49. Сенишин О. С., Кривешко О. В. Маркетинг : навчальний посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 347 с.
50. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навчальний посібник / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с.
51. Доброва Н.В. Основи бізнесу: навчальний посібник. Одеса, 2018. 305
52. Маркетинг. Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Старостіної А. О. Київ: «НВП «Інтерсервіс», 2018. 216 с.
53. Панченко С. В., Дикань В. Л., Шраменко О. В. Підприємництво: підручник. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 241 с.
54. Ратушняк О. Г. Менеджмент та маркетинг. Практикум: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2018. 120 с.
55. Бізнес-планування: навчальний посібник / В.Ф. Гамалій, В.А. Вишневська, О.С. Хачатурян. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 186 с.
56. Сафонова В. Є. Основи ринкової економіки і підприємництва: підручник для студ. вищ. навч. закл. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 346 с.
57. Шкільняк М. М, Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л., Демків І. О. Менеджмент: Навчальний посібник. Тернопіль: Крок, 2017. 252 с.
58. Мазнєв Г. Є. Бізнес-планування в аграрних формуваннях: навчальний посібник. Харків: ХНТУСГ, 2016. 272 с.
59. Петруня Ю. Є. Маркетинг : навчальний посібник. 3-тє вид., переробл. і доповн. Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2016. 362
60. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. Підприємницька діяльність. Навчальний посібник. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2014. 304 с.

61. Зоріна О.І., Дергоусова А.О., Сиволовська О.В. Основи маркетингу та менеджменту: навчальний посібник. Харків: УкрДАЗТ, 2014. 319 с.
62. Ільчук М.М., Коновал І.А. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК. Навчальний посібник. Київ: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2013. 275 с.
63. Корнієнко Л.Є., Ярчук Б.М., Тирсін Р.В., Царенко Т.М., Сокольська Т.В. Менеджмент і маркетинг у ветеринарній медицині. Київ: Аграрна освіта, 2013. 349 с.
64. Кравченко В. О. Менеджмент: Навчальний посібник. Одеса: Атлант, 2013. 165 с.
65. Балабанова Л. В., Холод В. В., Балабанова І. В. Маркетинг підприємства. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 612 с.
66. Рульєв, В. А. Менеджмент: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 312 с.
67. Гаркавенко С. С. Маркетинг: підручник. Київ: Лібра, 2009. 712 с.
68. Дуркач М.І., Базюк Г.М., Тринів І.В., Янишин Я.С. Менеджмент і маркетинг. Навчальний посібник Київ, 2009. 179 с.
69. Охорона праці в галузі [текст]: навчальний посібник / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, Р.М. Білий – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 322с.
70. Грибан В.Г. Негодченко О.В. Охорона праці. Навч. посіб. 2-ге видання. – К: Центр учбової літератури, 2019.- 280с.
71. Войналович О.В. Охорона праці у ветеринарній медицині [текст] навчальний підручник / О.В. Войналович, Т.О. Білько, Є.І. Мурчишина.-К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 554с.
72. Охорона праці в галузях сільського господарства: Навчально-методичний комплекс. Навчальний посібник для підготовки всіх напрямів підготовки / М.М. Сакун, І.В. Москалюк; за редакцією Сакуна М.М. – Одеса: Видавництво «ВМВ», 2019. – 458с.
73. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: навчальний посібник / Катренко Л.А., Кіт Ю.В., - 4-те вид.,стер.- Суми: Університетська Книга, 2022. – 540с.
74. Лесенко Г.Г. Довідник з охорони праці для керівників та спеціалістів. – К.: Основна, 2008. - 288 с.
75. Державний реєстр нормативно-правових актів з охорони праці. – К.: Основна, 2006. – 160с.
76. Журнали «Охорона праці» та «Пожежна безпека».